

स्टेट बँक ऑफ इंडिया, पेन्शनर्स असोसिएशन, (मुंबई सर्कल), पुणे
ह्यांची वृहत्पत्रिका

॥ स्वयमेव मूर्गेत्रता ॥

संवाद

मनामनांचा मेळ जुळावा द्वेषाचा लवलेश नसावा
सादासी प्रतिसाद मिळावा वाद नको संवाद असावा

वर्ष चौथे

अंक आठवा

सप्टेंबर २००७

(September - 2007)

..... संपादकीय .....

वाचक मित्रहो,

सप्टेंबरचा हा अंक आपल्या हाती पडेपर्यंत गणेशोत्सवाची सांगता झाली असेल. उत्सव साजरे करणे हे आपल्या जीवनाचे अविभाज्य अंग असते आणि म्हणूनच आपण त्यांची वाट पहात असतो. आपले नवे वर्ष जानेवारीपासून सुरू होते तर आर्थिक वर्ष एप्रिलपासून. पण आपले सांस्कृतिक जीवनाचे वर्ष चैत्रापासून सुरू होते. (महाराष्ट्रात प्रामुख्याने) मग त्यात चातुर्मासही येतो. आधी गणपती, मग दसरा, मग दिवाळी. हे सण सुद्धा सृष्टीचक्राशी निगडित आहेत. आधी कष्ट करावेत आणि त्या कष्टांची फळेही निर्वेधपणे भोगावीत असे सांगणारे हे सण, उत्सव असतात. वर मी चातुर्मासाचा उल्लेख केला त्या चातुर्मासात काही विशिष्ट पथ्ये पाळणारे लोक असतात तसे काही नियम करणारेही लोक असतात. (अर्थात् सर्वत्र असतात त्याप्रमाणे येथेही आम्ही काहीही, कोणालाही मानत नाही असे म्हणणाऱ्यांचा वर्ग असतोच.)

त्याप्रमाणे यावर्षी मी चातुर्मासात श्रीतुकारामगाथा संपूर्ण वाचून काढायचा प्रयत्न केला. आचार्य अत्र्यांनी 'ज्याच्या घरी नाही दासबोध गाथा । त्याच्या माथी हाणा चार लाथा' ॥ असा सज्जद दम देऊन ठेवला आहे त्याची आठवण झाली. अर्थात पुस्तक ठेवणे म्हणजे ते वाचणे. वाचायचे तरी कशासाठी ? तर आपल्या मराठीचे वैभव अनुभवण्यासाठी. गाथा, दासबोध वाचा हा आचार्य अत्र्यांच्या तळमळीने सांगण्याचा उद्देश. श्रीतुकारामांची रांगडी भाषा, रोखठोक प्रतिपादन, दंभ, ढोंग इ. वर ओढलेले कोरडे, परमेश्वर भेटीची तळमळ हे सारे काही विलक्षणच आहे. चारशे वर्षानंतरही वेगळ्या स्वरूपात का होईना तेच प्रश्न, त्याच प्रवृत्ति आजच्या समाजापुढे आहेत. कालपरत्वे आणि सुधारणांमुळे उपचार भिन्न झाले असतील. कोणाला नवा रामदास, नवा तुकाराम आवडेल पण तो शोधावा लागेल. पहाता पहाता नव्या पिढीच्या आकलनाच्या दिशा भिन्न होत आहेत. समाज शिक्षणाची माध्यमेही बदलत आहेत. भाषाशुद्धीचा फार कटाक्ष न बाळगताही आपली मराठी अस्सल मराठी राहणार की नाही याची दाट शंका, रोज रात्री अथकपणे चालणाऱ्या मालिकांमधील मराठी निदान मला तरी अस्वस्थ करते. वाचक मित्रांनो, माझा हा विचार आपणांस पटो न पटो, निदान आपले मत दिलखुलासपणे 'संवाद' कडे अवश्य पाठवा. स्वागत आहे.

आपली संघटना सेवानिवृत्तांची आहे. खरेतर सेवानिवृत्त म्हटल्यावर एक विशिष्ट वयाची व्यक्ती आपल्या डोळ्यासमोर येत असते. पण

स्वेच्छानिवृत्ती, एक्झिट पॉलिसी इ. योजनांमुळे त्या कल्पनेला तडा गेला आहे. सेवानिवृत्तीला आता वयाची अट उरली नसते. उलटपक्षी कर्तृत्वाला तरी वय असते का ? असू शकते का ? कारण वयाची साठीच काय, सत्तरी ओलांडल्यावरही तडफेने कार्यरत असणाऱ्या व्यक्ती आपण पहात असतो. आपल्या संघटनेच्या द्वारा काम करीत असतात. एकप्रकारे त्यांचा हा कर्मयोगच असतो. मी म्हणजे एक संकुचित व्यक्ति या दृष्टीने स्वतःकडे न पाहता, आपण समाजाशी एकरूप आहोत असा आपल्या जीवनाचा साक्षात्कार होणे म्हणजेच आत्मप्राप्ति हे श्री दिवेटिया यांचे भगवद्गीतेच्या विवेचनातील मत मला महत्त्वाचे वाटते आणि मला वाटते याच प्रेरणेतून श्री.ल.ना.पाबाळकर साहेब यांनी १९ सप्टेंबर १९७४ या दिवशी आपल्या घरीच वयाच्या ७२ व्या वर्षी आपल्या संघटनेची मुहूर्तमेढ रोवली आणि पुढे १६ वर्षे नेतृत्वाची धुरा सांभाळली. संघटना करायची म्हटले तर खूप सोसावे लागते. प्रसंगे घडे तेचि मानून घ्यावे । अहंतागुणे दुःखशोका न यावे । म्हणे दास उदास काही न व्हावे । बरे वोखटे सर्व साहूनि न्यावे । या समर्थ वचनाची येथे आठवण होते.

पहिल्या वर्षी फक्त २४ सभासद होते. आज सभासदांची संख्या पाच अंकी झाली आहे. एवढे विशाल स्वरूप तरी कशाच्या बळावर प्राप्त झाले ? सुदैवाने आपणाला कर्तबगार, ज्ञानी आणि तळमळीच्या अध्यक्षांचे नेतृत्व लाभत गेले. श्री.चाफळकर साहेब, गद्रे साहेब, एन.एस.कुलकर्णीसाो., बी.जी.दांडेकर साहेब, गोखले यांच्या नेतृत्वाखाली अनेक कार्यकर्त्यांची मांदियाळी काम करत आहे.

शिकले शब्द ते थोडे । जिव्हाळा असता तगे ॥

जिव्हाळ्यावीण ते आहे । जिव्हाळा असता तगे ॥

अंतरी प्रीति राखावी । शब्दाशब्दी परोपरी ।

तुटली प्रीति ते खोटी । रक्षिली पाहिजे बरी ।

हा संघटनेचा मंत्र आत्मसात केला पाहिजे.

शंभर दिडशे वर्षापूर्वी पेन्शन या शब्दाला जो अर्थ होता तो दुसरीकडे छापला आहे. आज सारे प्रश्न सुटलेत असे नाही. पण कष्टेवीण फळ नाही हेही खरे. म्हणून संघटनेतून संवाद सुरू झाला. हा संवाद एकेरी वाहतुकीसारखा राहू नये यासाठी मित्रांनो वाचत रहा, लिहीत रहा आणि लेखन खिशातच न ठेवता संवादकडे पाठवत रहा. मातृभाषेत लिहा राष्ट्रभाषेत लिहा आणि ज्ञानभाषेतही लिहा.

आमचे आगत्य असो द्यावे ही विज्ञापना । इति लेखनसीमा ॥

- श्रीधर विश्वनाथ सहस्रबुद्धे

e-Circular No.NBG/PBBU/LIMA-SMART/13/2007-08
The Chief General Manager,
State Bank of India, Local Head Office, All Circles.

Date : 07-08-2007

Dear Sir,

Personal Banking - Domestic Term Deposits
SBI Smart Deposit - Revision in Interest Rates

Please refer to Corporate Centre Circular No.NNG/PBBU/LI-MA/05 dated 22-05-2007, in terms of which, the captioned scheme was introduced as a limited period offering.

2. It has now been decided to revise the rates of interest under the scheme, as under.

	Public (% p.a.)	Senior Citizens (60 years and above) (% p.a.)	SBI Staff and SBI Pensioners (less than 60 years of age) (% p.a.)	SBI Senior Citizen Pensioners (% p.a.)
Existing Interest Rates w.e.f. 24.05.2007	9.50	9.75	10.50	10.50
Revised Interest Rates w.e.f. 09-08-2007	9.25	9.75	10.25	10.75

3. All other terms and conditions will remain unchanged. Please arrange to circulate these instructions to all branches/offices under your control.

Yours faithfully,

Sd/-

Chief General Manager
(Personal Banking)

e-Circular No.NBG/PBU/LIMA-SUPER S/14/2007-08

Date : 07-08-2007

The Chief General Manager,
State Bank of India, Local Head Office, All Circles.

Dear Sir,

Personal Banking - Domestic Term Deposits
Super Saver Term Deposit Scheme - Revision in interest rates

Please refer to Corporate Centre Circular No.BSMG/ALCO/7 dated 19-02-2007 and NBG/PBBU/LI-MA/06 dated 30-05-2007, in terms of which rates of interest applicable under the captioned scheme were advised.

2. It has now been decided to revise the rates of interest under the scheme, as under.

Tenor	Public (% p.a.)	Senior Citizens (60 years and above) (% p.a.)	SBI Staff and SBI Pensioners (less than 60 years of age) (% p.a.)	SBI Senior Citizen Pensioners (% p.a.)
Existing Interest Rates w.e.f. 22-02-2007				
4 years & upto less than 5 years	9.50	9.75	10.50	10.50
5 years & upto 10 years	8.25	8.75	9.00	9.00
Revised Interest Rates w.e.f. 09-08-2007				
4 years & upto less than 5 years	9.25	9.75	10.25	10.75
5 years & upto 10 years	As per card rate for domestic deposits			

3. All other terms and conditions will remain unchanged. Please arrange to circulate these instructions to all branches/offices under your control.

Yours faithfully,

Sd/-

Chief General Manager (Personal Banking)

(We reproduce the contents of the letter written to the Bank by Association for information of members)

State Bank of India Pensioners' Association (Mumbai Circle),Pune

No.P-07

Dt.25th July 2007

The Chief General Manager
State Bank of India,
Mumbai L.H.O.,
Bandra-Kurla Complex,
'G' Block,Synergy Bldg.,
Bandra (E), Mumbai 400051

Dear Sir,

Issues / Problems affecting the Pensioners

Kindly refer to the discussions we had with you on the 10th July 2007 on the various problems affecting our members. For the sake of record and taking suitable corrective steps by the Bank, we list hereunder the matters discussed.

- 1) although our senior members are giving forms 15-G & 15-H prescribed under the Income Tax Act, branches are deducting TDS at quarterly intervals on the Term Deposit Receipts purchased by our members/our Pensioners' Association.
- 2) the accounts of our Pensioner members are clubbed with the other pensioners thus depriving them of the facility of concessionary rate/free services otherwise available to the Staff/Pensioners. We suggest that the A/cs of our SBI Pensioners should be segregated in a separate ledger so that they would get the different treatment.
- 3) Despite clear instructions not to insist on compliance of 'kyc' norms, branches continue to insist on compliance of these instructions whenever pensioners are requesting for adding the name of their spouse to the pension A/c causing unnecessary troubles and expenses to our members. For your information we add that a request made by Shri. Bapu Naik from Ghatkopar (E) branch to add the name of his wife was not complied and the wife was called upon to complete the 'Deceased A/c' formalities, because in the mean time he died in the month of November 2006.
- 4) Despite clear instructions both from Corporate Centre as also from PPG Dept of LHO to pay pension 4 days before the end of month, the following branches are not complying with the instructions and make payment of pension either on last day of the month or in the first week of the subsequent month.
(1) Ghatkopar (E); (2) Dadar Main; (3) Shivaji Park; (4) J.K.Gram,Thane (E) and
(5) MIDC, Andheri.

We request you to deal with the non-compliance of the instructions seriously.
Thanking you in anticipation and requesting for a reply.

Yours faithfully,
Sd/-
President
(V.M.Gokhale)

Redressal of Grievances Special Officer designated at Corporate Centre

We reproduce hereunder the contents of letter No.1360 dt.7th August 2007 issued by Human Resources Development Department advising that in view of a large number of complaints from the Bank's retired employees, it has been decided to designate at Corporate Centre a special officer of AGM grade exclusively to look into various complaints.

SPECIAL OFFICER (COMPLAINTS FROM RETIREES)

It has been observed by the Bank that complaints from the Bank's retired employees on account of delay / non-payment of superannuation benefits are increasing in numbers and there appears to be an element of dissatisfaction on the part of retired employees for not being attended to and that their grievances are not being addressed properly.

2. Keeping in view that retirees are approaching various channels, it has now been decided by Corporate Centre to have an exclusive arrangement for directing such grievances by the retired employees / officials to a designated official for their expeditious resolution. Accordingly, it has been decided by the Bank to designate at Corporate Centre, a Special Officer of AGM grade exclusively to look into the complaints in this regard. All such complaints should henceforth be addressed to the following official designated for the purpose:-

Shri.V.D.Deshpande
Asstt. General Manager, PPG Department,
Corporate Centre, Mumbai
Special Officer (Complaints from Retirees)
Phone No.:022-22825136 & 022-22024617
IP Number: 121113
Fax Number : 022-22850511

*****

Members are requested to note this and in case any complaint is sent direct to the Special Officer(designate), a copy of such complaint may be sent to the respective Zonal Sub-Centres of the Association for follow-up.

- Secretary

(We reproduce a News item which appeared in the 24th June 2007 issue of the Hindustan Times)

Tax Breather for Senior Citizens on Interest

The Finance Ministry has directed Banks and Post Offices not to deduct any income-tax at source on interest up to Rs.1,00,000/- earned by senior citizens, provided they did not have other taxable income.

In a news release, the Finance Ministry has stated senior citizens, over 65 years, will need to furnish a declaration in form 15-H stating that they do not have any other taxable income beyond Rs.1,00,000/- interest.

For those in the 55-56 age group, tax will not be deducted at source if they file a declaration in form 15-G. Women having no other taxable income would get tax exemption on interest up to Rs.1,35,000/-.

The Friday announcement is expected to benefit lakhs of senior citizens, fearing tax deductions at source on interest earned on funds parked in Banks and Post Offices under the Senior Citizens Scheme 2004.

Individuals can claim lower deductions from their assessing officers under Section 197(I) of Income Tax Act. Meanwhile, the Finance Ministry has also advised the IT Department not to recover any tax from Banks and Post Offices on subscribers' funds where forms 15-G and 15-H are duly furnished. Even in cases where advance tax has directly been paid by the senior citizens for previous two years, the IT Department would not recover any tax from the Banks and Post Offices.

*****

अभिनंदनीय

आपल्या पेन्शनर्स असोसिएशनचे एक सभासद श्री.भास्कर रामकृष्ण ठाकूर ह्यांचे चिरंजीव डॉ.संतोष ठाकूर हे मुंबई विद्यापीठाची एम.डी. (मेडिसीन) २००७ ह्या परिक्षेत डिस्टिंग्गशने पास होऊन त्यांना 'गोल्ड मेडल' मिळाले. स्टेट बँक पेन्शनर्स असोसिएशनतर्फे डॉ. संतोष ठाकूर ह्यांचे अभिनंदन.

**Rural & Agricultural Business
Appointment of retired Officers of
the Bank on contract basis as
Channel Management Advisors (CMAs)**

The Executive Committee of Central Board at its meeting held on the 17th August 2007 has approved a policy for appointment of officers who retired from the Bank in MMGS-II or above as Channel Management Advisors (CMAs) on contract basis and on payment of consolidated monthly remuneration, without prejudice to their pension. While the detailed policy is given in Annexure, its salient features are enumerated below :

- i. The officer desirous for appointment as CMA should have retired on attaining superannuation from the Bank's service as officer MMGS-II or MMGS-III and his age should not exceed 62 years at the time of initial appointment.
- ii. The engagement would be initially for a period of 2 years which may be renewed by two more years or upto the age of 65 years, whichever is earlier, subject to continued good performance and physical fitness of the official.
- iii. CMAs would be paid consolidated remunerations as under:

1 st year of Contract	: Rs.10,000/- p.m.
2 nd year of Contract	: Rs.12,000/- p.m.
3 rd year of Contract	: Rs.14,000/- p.m.*
4 th year of Contract	: Rs.16,000/- p.m.*

* applicable in respect of CMAs whose contract is renewed.

Besides, the official would be eligible for reimbursement of mobile phone bills, conveyance/TA and HA as detailed in the annexure (to the circular to be issued in due course).

- iv. CMAs will have to be resident of a town/village within commutable distance from the villages to be monitored by them.
- v. Circles are required to send letters to the eligible ex-officers of the Bank asking them to apply for assignment of CMA, if they are willing for the same after you (LHOs) receive a communication in this regard from CRPD. Record/particulars of such ex-officers would be available in the PPF & G Department of the LHO, where pension of all the eligible ex-employees of the Bank are processed. The assistance of Bank's Pensioners' Association may please also be taken to reach out to eligible retired officers. Proforma of letter to be sent to the ex-officers and the application to be submitted by them are being sent to you (LHOs) separately by CRPD.
- vi. Selection of the candidates will be done through interviews.
- vii. All other relevant details will be available at 'Zonal Sub-Centres of our Association', who may be contacted for the purpose.

- Secretary

**Delhi High Court Writ petition
1931 of 2002**

On 13th September 2007 the Govt. and Bank had submitted their synopsis to the court. The case has now been posted for **Final hearing** on **25th October 2007**.

- Secretary

Attention VRS Retirees of 31-03-2001

Incentive under section 89(i) of Income Tax Act is available for those who retired under Bank's 'VRS' Scheme of 31-03-2001 (whose residual service was more than three years at the time of retirement on 31-03-2001). Such Retirees may file revised Income Tax returns for incentive under the above provision. For further clarifications, retirees may contact Shri.S.P.Mone, Chartered Accountant, 205, Shanti Kunj, Dawood Baug Road, Andheri (W), Mumbai-400058. (Phone-022-26777196/7314)

- Secretary

(We reproduce an Editorial of July '07 issue of "S.B.I.Pensioners' Mail", a magazine of Chandigarh Circle Assn)

Meri Awaz Suno - Part II

I was not feeling well despite 'will' to live longer. I had to consult physician. Living alone with the spouse sharing old sweet & salt memories had been source of mutual strength. They say it is not the age that kills but diseases/ ailments. I took it as a good advice but then what is created, has to vanish though plastic takes over thousands years to degenerate, it does get killed. My body being of "Five" elements, decay of one would lead to degeneration of others. So my 'will' to exist empowered me to go to the doctor. There was long queue of young & old. And there has to be a separate queue for senior citizens. I thought because of which they are given early chance to bid farewell to the earthly life. My turn came after a long time because doctor could not afford to have a separate queue for senior citizens like me. Reasons for this dawned on me after my exit from Doctor's consultation room. Immediately on entry I saw a small board hanging on the wall "Consultation Fee Rs.250/-". I searched my pocket not with hands but with inner vision. The doctor enquired what was ailing me. My eyes glued on that board. I thought my ailment had doubled. Doctor Ji, I am a pensioner. My carry home is much less than what I used to get during service. Could it be possible for you to reduce the consultation fee to half if not less than half? There was a

frowning smile on his face. Fearing that the doctor did not get annoyed and in anger diagnosed me of serious illness. I simply surrendered and total of my problem, physical one. After thorough search the diagnosis was to get admitted in a hospital for heart ailment. I told that my heart is not mine but is with my better half for the last 50 years, so nothing has gone wrong with it. He did not smile and handed me over the prescription with advice to get admitted, being a member of Retired Employees Medical Benefit Scheme, my wife rushed me to an approved hospital.

But not being doctor's Nursing Home but pool of doctors & consultants, charges were very high. I was advised by some one to go to some other Nursing Home, Hospital, Government Hospital where charges may not be that high. Medical treatment is a matter of faith but approved Hospitals concept stood in my way. Some one observed that in case you are a member of a scheme, charges in approved hospitals would be as per your eligibility for reimbursement. I did not agree, got admitted, exhausted the balance under the scheme and from my bank balance, Govt. lease of "borrowed" life and wished that relevant Articles of our Constitution may come to our rescue sooner or later. Hope sustains balance life.

- Editor , S.B.I.Pensioners Mail, Chandigarh

स्टेट बँक ऑफ इंडिया पेन्शनर्स स्नेहमंडळ, पुणे

आपल्या स्नेह मंडळातर्फे सुप्रसिद्ध गायिका सौ.सुवर्णा माटेगावकर आणि सहकारी यांचा मराठी व हिंदी गाण्यांचा कार्यक्रम आयोजित केला आहे.

दि.२२ ऑक्टोबर २००७ बुधवार सायंकाळी ५ ते ८

स्थळ : भरत नाट्य मंदिर, पुणे

सर्व सभासदांनी हजर रहावे ही विनंती.

ज्या सभासदांनी अद्याप स्नेहमंडळाची वर्गणी रू. १५०-दिली नसेल, त्यांनी ती कार्यक्रमाच्या वेळेस जरूर द्यावी ही विनंती.

- सेक्रेटरी

अभिनंदनीय

आपले सभासद श्री.अनंत भाभे यांची सुकन्या कु.अनिता यांना अखिल भारतीय गांधर्व महाविद्यालय मंडळाची शास्त्रीय गायन या विषयातील संगीताचार्य (डॉक्टरेट) ही पदवी जाहीर झाली आहे. "प्रचलित उत्तर हिंदुस्तानी कंठ संगीतातील राग बढतीमध्ये स्वरलगावाचे महत्त्व" असा त्यांचा प्रबंधाचा विषय होता. पेन्शनर्स असोसिएशनतर्फे कु.अनिता भाभे यांचे अभिनंदन.

**District-wise Alphabetical List of New Members admitted
during the period from April 2007 to August 2007**

Ahmednagar

PM/8530 MR.KAMALAKAR R.ADKAR
PM/8690 MR.ANAND VASANT BADWE
PM/8687 MR.MUKUND BHASKAR BHARDE
PM/8688 MR.CHANDRAKANT D. DAKE
PM/8531 MR.GOVIND HABUJI JADHAV
PM/8532 MR.MANIK CHATURBHUIJ PATNI
PM/8529 MR.ARUN G. SAHSRABUDHE
PM/8689 MR.JAIRAM JIWATRAM THADANI

Akola

PM/8639 MR.SUNIL VITHALRAO GALGALIKAR
PM/8638 MR.ASHOK LAXMAN HUNDEKARI
PM/8449 MR.GAJANAN SHANKAR JUNGADE
PM/8452 MR.AVINASH GANESH MORSHIKAR
PM/8454 MR.RAMDAS PRADYUMNA PATIL
PM/8453 MR.SANJIV VYANKATESH UMALKAR
PM/8446 MR.RATAN PREMJI CHAUDHARI
PM/8444 MR.SITARAM BABULALJI DIXIT
PM/8640 MR.GAJANAN MADHAORAO SALI
PM/8445 MR.HARISH MOTIRAM UMBARKAR

Amravati

PM/8450 MR.PRAMOD SHANKARRAO BARDE
PM/8451 MR.GANGADHAR SITARAM DANGE
PM/8637 MR.VIKRAM SADUJI DHOPTÉ
PM/8626 MR.PANJABRAO VISHNUJI HIWARALE
PM/8607 MR.DHANRAJ D.MOHOD
PM/8648 MR.ANANT RAMBHAU PANDAY
PM/8606 MR.SURESH GUNWANT PANDE
PM/8604 MR.VIJAY RAMBHAUJI PANNASE
PM/8610 MR.A.K.PARKHI
PM/8605 MR.VITHAL SITARAM TODSAM
PM/8603 MR.CHANDRASHEKAHR R. BAKADE
PM/8608 MR.NIVRUTI LAXMANRAO KUMBHARE
PM/8609 MR.VINAYAK BAPURAO POPHALI

Aurangabad

PM/8632 MR.RAM BHIMA BORUDE
PM/8636 SMT.ALKA VINOD MUNDADA

Bangalore

PM/8428 MR.DILIP RAMCHANDRA KAMATH

Buldana

PM/8448 MR.JAGANNATH PUNJAJI CHAVAN
PM/8651 SMT. KAMLABAI BABURAO BHAW ASAR
PM/8623 MR.VISHWANATH RAMJI CHAUBE
PM/8649 MR.MOTIRAM TULSIRAM DANDADE

PM/8447

PM/8624

PM/8650

PM/8620

PM/8619

PM/8625

Chandrapur

PM/8641

Dhule

PM/8712

PM/8713

PM/8711

PM/8627

PM/8628

Dombivali

PM/8492

PM/8496

PM/8413

PM/8505

PM/8486

PM/8412

PM/8494

PM/8676

PM/8674

PM/8663

PM/8679

Goa

PM/8441

PM/8442

PM/8718

PM/8525

PM/8585

PM/8526

PM/8524

PM/8717

Jalgaon

PM/8635

PM/8633

PM/8464

PM/8634

PM/8631

PM/8463

PM/8586

MR.ARVIND DADARAO DESHMUKH

MR.AJIT DATTARAM GARGE

MR.DHANANJAY SHRUDHAR HATEKAR

MR.HARIBHAU YEDUJI SHEGOKAR

MR.BABURAO SHANKAR RAO SHINDE

MR.SHARAD RAMCHANDRA WAGH

MR.SHAIKH CHHOTU S.PAPA SHAIKH

MR.RATNAKAR G. BHANDARE

MR.MUKUND PRABHAKAR DESAI

MR.ANANT VASUDEO GADGIL

MR.SHYAM BHIKAJI LOHAR

MR.SAHEBRAO HIMATRAO PATIL

MR.SUNANDA SUBHASH JOSHI

MR.ABASAHEB SHIVRAM KHAMKAR

SMT.VRINDA R.KSHIRSAGAR

MR.SHARAD O.PATANKAR

MR.VILAS RAGHUNATH REDIJ

MR.K.P.SHYAMSUNDER

MR.VIJAY VINAYAK SONTAKKE

MR.RAMCHANDRA S.CHIPLUNKAR

MR.MADHUKAR KESHAV GHATE

MRS.POOJA C. SASTE

MR.THOMAS MATHEW

MR.DEVIDAS TULSHIDAS BANAUlikAR

MR.LADU SONU CHARI

SMT.VIDYA SUHAS GODSE

MR.CHANDRAKANT G.PAI

MR.K.P.M.RAJAN

MR.BHIKAJI GAJANAN SANZGIRI

MR.PANDHARINATH V.SAW ANT

MR.ANIL LAXMAN SHEWADE

MR.SURYAKANT B. CHADEKAR

MR.ANAND T.KULKARNI

MR.SAMBHAJIRAO DAULATRAO PATIL

MR.DEVIDAS KHEMCHAND PATIL

MR.EKNATH DEVRAM SAPKALE

MR.RAMESH BALIRAM SARODE

MR.DINKAR RAMDAS HALKUNDE

PM/8587	MR.SURESH BHASKARRAO KELKAR	PM/8416	MRS. SUMEDHA JAYAPRASAD
<u>Kolhapur</u>		PM/8673	SMT.RAJANI RAMCHANDRA JOHARI
PM/8563	MR.PRAKASH CHANDRAKANT CHITRE	PM/8422	MR.SURYA PRASAD JOSHI
PM/8706	MR.ASHOK SAKHARAM DAVARI	PM/8553	MR.KAMLAKAR JANARDAN JOSHI
PM/8705	MR.VIVEK KRISHNAJI KULKARNI	PM/8561	SMT.SAVITA SURESH KAMAT
PM/8701	MRS.KALIKA RAVINDRA MOGRE	PM/8424	MR.SUSHIL RAVIKANT KARGUTKAR
PM/8527	MR.VIVEK ANNASAHEB NADGOUDA	PM/8498	MR.SANJAY SHRIPAD KARKARE
PM/8528	MR.PANDURANG BABURAO PATIL	PM/8484	MRS. SUCHETA SUNIL KARNIK
PM/8539	MR.PRABHAKAR VINAYAK SADHALE	PM/8654	MRS.KESHMIRA SAROSH KAURANA
PM/8475	MR.VITTHALANANTTANDALE	PM/8559	MRS.ANUYA DILIP KELUSKAR
PM/8538	MR.DILIP SHRIDHAR JOSHI	PM/8423	MR.JAYANT BALKRISHNA KIRTIKAR
PM/8474	MR.VISHNU HINDURAO SAMANT	PM/8551	MR.VIVEK NATAYAN KOLEKAR
<u>Latur</u>		PM/8567	MRS.SUHAS DILIP KSHIRSAGAR
BM/8714	MR.HARIBHAU V. KULKARNI	PM/8503	MR.VIJAY KULKARNI
<u>Mumbai</u>		PM/8683	MR.PANDIT PUNJU LOKHANDE
PM/8519	MR.SUDHIR D. AJGAOKAR	PM/8515	MR.CHANDRAKANT N. MAHAJAN
PM/8668	MR.RANJAN CHANDRAKANTAJINKYA	PM/8508	MRS.VAISHALI V.MALEWADKAR
PM/8493	MRS.SHUBHANGI S. ALURKAR	PM/8501	MRS. PREENAZ M.MIRZA
PM/8578	MR.BALBINDER BONI AMALSODAVALA	PM/8514	MR.NARIMAN DARABSHA MISTRY
PM/8571	MISS.SAJNI N.BADLANI	PM/8684	MR.SUDHIR B.MISTRY
PM/8433	MR.GANESH GOVIND BANDODKAR	PM/8558	MRS.ANAGHA VINASH MULYE
PM/8662	MRS.ASHWINEE AVINASH BAOKAR	PM/8426	MR.SUSHIL VITHAL NAGARKAR
PM/8517	SMT.MEENA PRAKASH BASTIKAR	PM/8577	MRS. ANUJA RAJENDRA NAIK
PM/8655	MR.PRAFULLA NILKANTH BAXI	PM/8671	MR.MAHADEO SUBHANJI NAIK
PM/8411	MRS.SHAILA P. BHADGAONKAR	PM/8672	MR.PRADEEP KALYAN NAIK
PM/8579	MR.GIRISH PANDURANG CHAUDHARI	PM/8437	MR.P. S. NAIR
PM/8657	MRS.YASMIN SADRUDDIN CHARANIYA	PM/8573	MRS.SAVITA NANDKUMAR NIJASURE
PM/8511	MR.VIRENDRA KANTILAL CHAUHAN	PM/8421	MRS.VANDANA VIJAY OKE
PM/8520	MR.VIRENDRAARBANS CHHABRA	PM/8574	MRS.AJITA SUDHAKAR PADHYE
PM/8523	MR.SHRINANTA.DABKE	PM/8555	SMT.MEENA RAMCHANDRA PAI
PM/8675	MR.CHANDRAKANT BABU DALVI	PM/8418	MR.SUHAS SOMNATH PATIL
PM/8659	MR.CHANDRAKANT N.DATE	PM/8432	MRS.VRUSHALI VIJAY PATKAR
PM/8582	SMT.ANJALI YASHWANT DEO	PM/8682	MR.SUNDAR G.POOJARY
PM/8658	MRS.MANGALA K. DESHMUKH	PM/8581	MRS.NEELIMAARUN POTDAR
PM/8572	MR.SHASHIKANT M. DESHPANDE	PM/8522	MR.CHANDRAKANT VAMAN PRABHU
PM/8510	MR.HARISHCHANDRA D.GANDHI	PM/8414	MRS.DEEPA UDAY P. SHIRODKAR
PM/8500	MR.SURESH VISHNU GHADIGAONKAR	PM/8664	MR.KISHOR M. PRABHUTENDULKAR
PM/8552	SMT.SWATI SANJAY GHASIS	PM/8660	MR.SADHNA SUHAS PRADHAN
PM/8583	MR.SHRIPATI DADU GHOLAP	PM/8499	MR.R.RAM MOHAN
PM/8504	MR.BHAGWANT GOVIND GOKHALE	PM/8502	CAPT.A.H.RANADE
PM/8661	MR.VILAS SHRIDHAR GOLATKAR	PM/8521	MRS.ALKA VIJAY RANADE
PM/8417	MR.PRAKASH SUDKAJI HATE	PM/8562	MR.BAPU VITHAL RANE
PM/8436	MRS.SMITA SATISH HAZARE	PM/8568	MR.AVINASH BHIVAJI RANE
PM/8556	MR.VIJAYKUMAR ATMARAM INDAP	PM/8576	MR.ANAND S.RANE
PM/8584	MR.VILAS DINKAR JADHAV	PM/8513	MR.PRAMOD KHANDERAO RAUT

PM/8656	MR. SHAM BHALCHANDRA REDKAR	<u>Nashik</u>	
PM/8509	MR. SHRIDHAR RAJARAM SALUNKE	PM/8695	MRS. MANGALA GHANSHYAM DATYE
PM/8488	MR. ASHOK ARJUN SALUNKHE PATIL	PM/8691	MR. NAGENDRAP. DESHMUKH
PM/8489	MRS. SMITA PRAFULLA SAMANT	PM/8455	MR. PRAMOD NARHAR DHOKE
PM/8681	MR. HASMUKH PRANLAL SANGANI	PM/8692	MRS. MANGALA M. GHATPANDE
PM/8415	MR. RAVINDRA PRABHAKAR SANT	PM/8693	MR. LAXMAN YESHWANT JARAS
PM/8560	MR. SUDHIR KRISHNA SARODE	PM/8545	MR. SURESH BALWANT KEDAR
PM/8490	MRS. NALINI SUHAS SAWANT	PM/8458	MR. DILIP KRISHNAJI KULKARNI
PM/8491	MR. BABAJI NANA SAWANT	PM/8477	MR. SUBHASH DATTATRAY KULKARNI
PM/8569	MR. SHASHIKANT VISHNU SAWANT	PM/8694	MR. SHRIKANT D. KULKARNI
PM/8570	MRS. NEENA NARENDRA SAWANT	PM/8709	SMT. PRABHAVTI D. KULKARNI
PM/8431	MRS. SONAL NUTANBHAI SHAH	PM/8544	MR. RAVINDRA LALDAS SHAH
PM/8425	SMT. ULKA VILAS SHINDE	PM/8708	MR. TULSHIRAM SHIVARAM SHILAWAT
PM/8434	MR. BHARAT PRAFUL SHIRODKAR	PM/8707	MR. NARAYAN SAVALIARAM ZADGE
PM/8680	MRS. UMA RAVINDRA SOMAN	PM/8543	MR. SHRIKRISHNA RANGANATH BIRARI
PM/8430	MR. JAYWANT CHANDRAKANT TAKI	PM/8476	MR. VIKAS GOPALRAO JAGTAP
PM/8485	MRS. ANURADHA DIPAK TAMHANEY	PM/8546	MR. SHAM VITHAL LAKHE
PM/8512	SMT. SHAILAJA R. P. TENDOLKAR	PM/8456	MR. SANTOSH SAJAN MARATHE
PM/8420	MR. AJAY DEVRAM TIGDI	PM/8457	MR. GOPALVAMAN PUROHIT
PM/8435	MRS. JEEVAN JAGDISH TIRODKAR	<u>Pune</u>	
PM/8557	MR. ARVIND MANOHAR VAIDYA	PM/8702	MR. AVINASH VASUDEO BADAVE
PM/8495	MR. JYOTIRMAY PRAKASH VARMA	PM/8535	MR. SHIRISH TANAJIRAO BENDRE
PM/8518	MR. SURESH BHIKAJI WARANG	PM/8699	MRS. KANCHAN RAVINDRA BHIDE
PM/8554	MR. CHANDRAKANT GANPAT GARUDE	PM/8461	MR. SURESH BABANRAO BORADE
<u>Nagpur</u>		PM/8596	MRS. VAJJAYANTI S. BORGAONKAR
PM/8641	MR. VIRENDRAKUMAR G. BAJAJ	PM/8462	MR. ARUN GOPALRAO CHITALE
PM/8614	MR. DEEPAK A. DARYAPURKAR	PM/8469	MR. VIJAYKUMAR MADHUKAR CHITRE
PM/8613	MR. ASHOK VINAYAK JOSHI	PM/8540	MR. YESHWANT HARI DABIR
PM/8644	MR. SHIRISH MADHUKAR JOSHIRAO	PM/8696	MR. CHANDRAKANT R. DAMLE
PM/8643	MR. ARJUN ISHWARDAS KALYANI	PM/8468	MRS. DEVAYANI DILIP DESHPANDE
PM/8599	MR. RAJESH R. KHANDELWAL	PM/8590	MRS. DEEPA DILIP DESHPANDE
PM/8642	MR. GOVUND NEVANDRAM KRIPLANI	PM/8466	MR. AJIT RAGHUNATH ERANDE
PM/8646	MR. PUROSHOTTAM K. PANDE	PM/8409	SMT. UJJWALA UDAY HARSHE
PM/8615	MR. KAUSHIKKUMAR S. POPAT	PM/8479	MR. ARUN UDHARAO JASHAV
PM/8616	MR. VINAYAKC. POPHALI	PM/8589	MRS. PRADNYA PRADEEP JOGDEO
PM/8600	MR. KAWADU GANPAT SHENDE	PM/8704	MR. ASHOK GOPAL JOSHI
PM/8647	MR. LAXMIKANT BHASKAR SHILSKAR	PM/8536	MR. VASANT PACHIRAM KASAB
PM/8645	MR. CHINNA VEERA SWAMY	PM/8547	MRS. UJJWALA DEEPAK KULKARNI
<u>Nanded</u>		PM/8703	SMT. ANJALI ABDULSATTAR MUJAWAR
PM/8588	MR. SURENDRA DILIPSINGH PARIHAR	PM/8465	MR. HARISH BALKRISHNA MYADAM
PM/8629	MRS. MALATI S. WADICHERLA	PM/8482	MR. ARUN GAJANAN NAVALE
PM/8630	MR. RAMA SAMBHAJI WAGHMARE	PM/8460	MR. JANARDAN DATTATRAY PANDIT
<u>Nandurbar</u>		PM/8700	MRS. VAIJU PRAKASH PANDIT
BM/8715	MR. ASHOK V. CHANDRATRE	PM/8597	MRS. SHUBHANGI VIJAY LELE
		PM/8598	MR. ARUN BHALCHANDRA PENDSE

PM/8564	MR.ARUN BHIKAJI POTE	PM/8427	MR.PRATAP C. BANSINGHANI
PM/8591	MRS.VASANTI MONAPPA PUJARI	PM/8666	MRS.JAYSHREE J.MANOHAR
PM/8710	SMT.GAURI MAKARAND PURANIK	PM/8478	MR.NARENDRAANANT CHAVAN
PM/8697	MR.NARENDRA P. RAJARSHI	PM/8487	MR.RAMAKANT RAGHUNATH BHAGWAT
PM/8698	MRS.MADHURI BALKRISHNA SATHE	PM/8580	MR.ARUN KESHAV BHAT
PM/8443	MR.SHRIRAM RAGHUNATH SHASTRI	PM/8677	SMT.SARIKA SURESH BHOLE
PM/8534	MR.BHASKAR GOPAL SHEJWALKAR	PM/8506	MR.HARI ATMARAM BRAHAMKHATRI
PM/8592	MRS.MEGHA RAJAN SHRINGARPURE	PM/8565	MR.DOMNIC JOSEPH COLACO
PM/8467	MR.SUDHIR GAJANAN VAIDYA	PM/8516	SMT. BARBARA JAMES D'SOUZA
<u>Sangli</u>		PM/8419	MR.PRAKASH GANPAT DALVI
PM/8548	MR.RUPLAL MOTILAL KADAM	PM/8665	MR.MAHADEO GANPAT KAMBLE
PM/8481	MR.PRASAD PANDURANG KULKARNI	PM/8566	MRS.SANTAN MICHAELTUSCANO
PM/8550	MR.ANANDRAO R. DHANWADE	PM/8507	MR.KRISHNA MADHAV VARTAK
PM/8480	MR.MOHAN RAMCJAMDRA KATAGADE	<u>Wardha</u>	
PM/8549	SMT.APARNA SURESH KULKARNI	PM/8612	MR.KALACHAND KOTYMALANDANI
<u>Satara</u>		PM/8652	MR.DIPAK NAMDEORAO FARKADE
PM/8410	MR.RAMESH YASHWANT JOSHI	PM/8653	MR.MANOHAR MAHADEORAO PARATE
PM/8472	MR.RAVINDRAARVIND MOTE	<u>Yavatmal</u>	
PM/8470	MR.ASHOK SHAMRAO MUNDHEKAR	PM/8621	MR.VIJAY FAKIRRAO DHORE
PM/8471	MR.SUDHAKAR R. SALUNKHE	BM/8618	MR.BHALCHANDRA R. KALE
PM/8473	MR.SUBHASH S.SARDESHMUKH	PM/8617	MR.MOHAN SADASHIV MOHADARKAR
PM/8459	MR.VASANT DHARMU PARTE	PM/8622	MR.SUKHRAM RAMCHANDRA RATHOD
<u>Sindhudurg</u>		<u>Associate Members</u>	
BM/8716	MR.RAMCHANDRA BHIWA SAWANT	<u>Ahmednagar</u>	
<u>Solapur</u>		APM/6287	MRS.KAMINI K.ADKAR
PM/8533	MR.SHAM GANESH BAHULIKAR	APM/6411	MRS.VIDYAANAND BADWE
PM/8537	MR.PRAKASH FULCHAND BAKALE	APM/6408	MANIK MUMKUND BHARDE
PM/8542	MR.SUBHASH G. BHALW ANKAR	APM/6409	MRS.VAISHALI C. DAKE
PM/8594	MR.SUDHIR SHAMRAO DEO	APM/6288	MRS.RATNAMALA G.JADHAV
PM/8440	MR.SHRIPAD YESHWANT GODBOLE	APM/6289	MRS.PRATIBHA M.PATNI
PM/8686	MR.LAXMAN DASHRATH JAGTAP	APM/6286	SANJIVANI A.SAHSRABUDHE
PM/8685	MR.HARI RAJARAM JAHAGIRDAR	APM/6410	MRS.VEENA JAIRAM THADANI
PM/8678	MR.MUKUND G. KARVANDE	<u>Akola</u>	
PM/8541	MR.SHYAM SUNDAR SATTIAPPA PILLAY	APM/6365	MRS.ANURADHAASHOK HUNDEKARI
PM/8595	MR.MOHAMMAD HUSAIN A..SHAIKH	APM/6219	MRS.SHASHIKALA GAJANAN JUNGADE
PM/8593	MR.PRATAP NARSINH JAMDADE	APM/6222	MRS.SHUSHAMA VINASH MORSHIKAR
PM/8438	MR.GOVIND VITHAL KULKARNI	APM/6224	MRS.VASUNDHARA RAMDAS PATIL
<u>Thane</u>		APM/6223	MRS.ANJALI SANJIV UMALKAR
PM/8667	MR.RAJKUMAR TUKARAM BHOSLE	APM/6216	MRS.MUNNIBAI RATAN CHAUDHARI
PM/8497	MR.DINKAR TUKARAM KAMBALE	APM/6214	MRS.PRAMILA SITARAM DIXIT
PM/8670	MRS.VIDYA BIPIN KARNIK	APM/6366	MRS.SUMAN G.SALI
PM/8669	MRS.GEETA P.NAIK	APM/6215	MRS.SHARADA HARISH UMBARKAR
PM/8483	MR.SUBHASH M. SARMOKADAM	<u>Amravati</u>	
PM/8575	SMT.VIJAYA BHASKAR THAKUR	APM/6220	MRS.PRADNYA PRAMOD BARDE
PM/8429	MRS.KASHMIRAAJIT VAZE	APM/6221	MRS.SUSHILA GANGADHAR DANGE
		APM/6364	MRS.PADMAVATI VIKRAMRAO DHOPTÉ

APM/6363	MRS. KAMAL PANJABRAO HIWARALE	APM/6231	MRS. PUSHPA RAMESH SARODE
APM/6347	MRS. MINAXI D. MOHOD	APM/6328	MRS. RITA DINKAR HALKUNDE
APM/6375	MRS. SUREKHAANANT PANDAY	APM/6329	MRS. MADHURI SURESH KELKAR
APM/6346	MRS. SUPRIYA SURESH PANDE	<u>Kolhapur</u>	
APM/6344	MRS. ALKA VIJAY PANNASE	APM/6312	MRS. PRIYA PRAKASH CHITRE
APM/6350	MRS. VAISHALI A. PARKHI	APM/6425	MRS. SUNITAASHOK DAVARI
APM/6345	MRS. RANJANA VITHAL TODSAM	APM/6424	MRS. VARSHA VIVEK KULKARNI
APM/6343	MRS. LALITA C. BAKADE	APM/6422	MR. RAVINDRA J. MOGRE
APM/6348	MRS. JAYA NIVRITI KUMBHARE	APM/6284	MRS. SHUBHADA V. NADGOUDA
APM/6349	MRS. VINAYA VINAYAK POPHALI	APM/6285	MRS. KAMAL PANDURANG PATIL
<u>Aurangabad</u>		APM/6295	MRS. ANURADHA PRABHAKAR SADHALE
APM/6433	MRS. KANCHAN R. BORUDE	APM/6242	MRS. VIDYA VITTHAL TANDALE
<u>Buldana</u>		APM/6294	MRS. BHAGYAREKHA DILIP JOSHI
APM/6218	MRS. SHAKUNTALA JAGANNATH CHAVAN	APM/6241	MRS. SADHANA VISHNU SAMANT
APM/6217	MRS. KAMALARVIND DESHMUKH	<u>Latur</u>	
APM/6361	MRS. ARTI AJIT GARGE	APM/6437	MRS. SHAKUNTALA H. KULKARNI
APM/6362	MRS. USHA SHARAD WAGH	<u>Mumbai</u>	
<u>Chandrapur</u>		APM/6282	MRS. SONALI SURESH AJGAONKAR
APM/6367	MRS. KANIS SHAIKH	APM/6391	MRS. ANITA RANJAN AJINKYA
<u>Dhule</u>		APM/6259	MR. SHREEKANT R. ALURKAR
APM/6434	MRS. HIRABAI R. BHANDARE	APM/6205	MRS. MANSEE GANESH BANDODKAR
APM/6436	MRS. REKHA MUKUND DESAI	APM/6385	MR. AVINASH RAOJEE BAOKAR
APM/6435	MRS. VIBHAVARI ANANT GADGIL	APM/6280	MR. PRAKASH M. BASTIKAR
APM/6428	MRS. SHOBHANA S. LOHAR	APM/6379	MRS. PRATIBHA BAXI
APM/6429	MRS. CHITRAKALA S. PATIL	APM/6188	MR. PRAKASH S. BHADGAONKAR
<u>Dombivali</u>		APM/6323	MRS. MANSEE GIRISH CHAUDHARI
APM/6258	MR. SUBHASH DATTATRAYA JOSHI	APM/6381	MR. SADRUDDIN M. CHARANIYA
APM/6262	MRS. VIDYAABASAHEB KHAMKAR	APM/6277	MRS. TARULATA V. CHAUHAN
APM/6272	MRS. USHA SHARAD PATANKAR	APM/6266	MRS. JAYA VIRENDRA CHHABRA
APM/6252	MRS. ALAKA VILAS REDIJ	APM/6397	MRS. CHITRA C. DALMI
APM/6189	MRS. ANANDHI SHYANSUNDER	APM/6383	MRS. SULBHA C. DATE
APM/6260	MRS. SMITA VIJAY SONTAKKE	APM/6382	MR. KRANTIKUMAR S. DESHMIKH
APM/6398	MRS. LALITA R. CHIPLUNKAR	APM/6276	MRS. REKHA H. GANDHI
APM/6396	MRS. SUNITA M. GHATE	APM/6326	MRS. SUGANDHA SHRIPATI GHOLAP
APM/6386	MR. C. G. SASTE	APM/6270	MRS. MANJIRI B. GOKHALE
APM/6400	MRS. SUSAN THOMAS	APM/6192	MRS. PUSHPALATA PRAKASH HATE
<u>Goa</u>		APM/6208	MR. SATISH RAMCHANDRA HAZARE
APM/6211	MRS. SHUBHA DEVIDAS BANAUlikAR	APM/6306	MRS. ASHA VIJAYKUMAR INDAP
APM/6212	MRS. SHARMILA LADU CHARI	APM/6327	MRS. SAMIDHA VILAS JADHAV
APM/6283	MRS. GAYATRI C. PAI	APM/6191	MR. M. KUMARAN JAYAPRASAD
<u>Jalgaon</u>		APM/6196	MRS. TULSIBAI SURYAPRASAD JOSHI
APM/6431	MRS. SHAILA S. CHADEKAR	APM/6305	MRS. KAVITA KAMLAKAR JOSHI
APM/6432	MRS. ANJALI A. KULKARNI	APM/6198	MRS. SHRADDHA SUSHIL KARGUTKAR
APM/6232	MRS. SUNITA S. PATIL	APM/6264	MRS. SNEHA SANJAY KARKARE
APM/6430	MRS. ANJANA E. SAPKALE	APM/6250	MR. SUNIL I. KARNIK

APM/6378	MR.SAROSH NAVROJI KAURANA	APM/6281	MRS.SUPRIYA SURESH WARANG
APM/6309	MR.DILIP GOVIND KELUSKAR	APM/6199	MRS.MANI D.G.EDULJI
APM/6197	MRS.NUTAN JAYANT KIRTIKAR	APM/6269	MRS.SHAKUNTALA N.AUTI
APM/6316	MR. DILIP DIVAKAR KSHIRSAGR	APM/6399	MRS.SUNETRA SUNIL NIMBKAR
APM/6404	MRS.SHEELA PANDIT LOKHANDE	<u>Nagpur</u>	
APM/6274	MR.VASANT K.MALEWADKAR	APM/6368	MRS.SUMSN V.BAJAJ
APM/6267	MR.MAHIR KERSI MIRZA	APM/6354	MRS.DEEPALI DEEPAK DARYAPURKAR
APM/6308	MR.AVINASH KASHINATH MULYE	APM/6353	MRS.JYOTI ASHOK JOSHI
APM/6322	MR.RAJENDRA R.NAIK	APM/6371	MRS.DHANWANTI SHIRISH JOSHIRAO
APM/6394	MRS.KAVITA MAHADEO NAIK	APM/6370	MRS.MADHU ARJUN KALYANI
APM/6395	MRS.JAYSHREE PRADEEP NAIK	APM/6340	MRS.SHALINI R. KHANDELW AL
APM/6319	MR.NANDKUMAR VAMAN NIJASURE	APM/6369	MRS.GEEETA GOVIND KRIPLANI
APM/6195	MR.VIJAY CHINTAMAN OKE	APM/6373	MRS.PRATIMA P.PANDE
APM/6320	MR.SUDHAKAR R.PADHYE	APM/6355	MRS.ARUNA K.POPAT
APM/6193	MR.JAYASHREE SUHAS PATIL	APM/8616	MRS.JYOTI VINAYAK POPHALI
APM/6204	MR.VIJAY ARJUN PATKAR	APM/6341	MRS.KANTMALA K.SHENDE
APM/6403	PADMAWATI S.POOJARY	APM/6374	MRS.KALYANI L.SHILASKAR
APM/6325	MR.ARUN BABURAO POTDAR	APM/6372	MRS.KUNJLATA CHINNA SWAMY
APM/6190	MR.UDAY KRISHNA P. SHIRODKAR	<u>Nanded</u>	
APM/6387	MRS.S. K.. PRABHUTENDULKAR	APM/6330	MRS.SUMAN SURENDRA PARIHAR
APM/6384	MR.SUHAS V.PRADHAN	<u>Nandurbar</u>	
APM/6265	MRS.RUPLEKHA RAMMOHAN	APM/6438	MRS.KALPANAA.CHANDRATRE
APM/6268	MRS.VASUNDHARAA.RANADE	<u>Nashik</u>	
APM/6271	MR.VIJAY R.RANADE	APM/6416	MR.GHANSHYAM DATYE
APM/6311	MRS.SWATI BAPU RANE	APM/6412	PRATIBHA N. DESHMUKH
APM/6321	MRS.VAISHALI A.RANE	APM/6225	MRS.SHUBHADA PRAMOD DHOKE
APM/6278	MRS.VIBHAVARI P.RAUT	APM/6413	MR.MADHUKAR A. GHATPANDE
APM/6380	MRS.BEENA S.REDKAR	APM/6414	MRS.SUNANDA LAXMAN JARAS
APM/6275	MRS.SARITA S.SALUNKE	APM/6300	MR.LATA SURESH KEDAR
APM/6254	MRS.APARNAASHOK SALUNKHE PATIL	APM/6228	MRS.DEEPALI DILIP KULKARNI
APM/6255	MR.PRAFULLA K.SAMANT	APM/6244	MRS.SADHANA SUBHASH KULKARNI
APM/6402	MRS.M.H.SANGANI	APM/6415	MRS.MADHURI S.KULKARNI
APM/6310	MRS.CHHAYA SUDHIR SARODE	APM/6427	MRS.RANJANAT.SHILWAT
APM/6256	MR.SUHAS D.SAWANT	APM/6426	MRS.HARA NARAYAN ZADGE
APM/6257	MRS.SUHASINI BABAJI SAWANT	APM/6299	MRS.KALPANA S.BIRARI
APM/6317	MRS.SHUBHANGI S.SAWANT	APM/6243	MRS.CHARULATA VIKAS JAGTAP
APM/6318	MR.NARENDRA SAWANT	APM/6302	MRS.BHAWNA SHAM LAKHE
APM/6203	MR.NUTANBHAI B.SHAH	APM/6226	MRS.PUSHPA SANTOSH MARATHE
APM/6206	MRS.JAYASHREE BHARAT SHIRODKAR	APM/6227	MRS.MEENAKSHI GOPAL PUROHIT
APM/6401	MR.RAVINDRA RAMCHANDRA SOMAN	<u>Pune</u>	
APM/6202	MRS.ASHWINI JAY WANT TAKI	APM/6292	MRS.PRATIBHA SHIRISH BENDRE
APM/6251	MR.DIPAK K.TAMHANEY	APM/6420	MR.RAVINDRA P.BHIDE
APM/6207	MR.JAGDISH DATTARAY TIRODKAR	APM/6231	MRS.SUJATA SURESH BORADE
APM/6307	MRS.APARNA RVIND VAIDYA	APM/6338	MR.SHIRISH BHASKAR BORGAONKAR
APM/6261	MRS.SHYAMAVARMA	APM/6236	MRS.VAISHALI V.CHITRE

APM/6296	MRS.MUGDHA YESHWANT DABIR	APM/6335	MRS.MANGAL PRATAP JAMDADE
APM/6417	MRS.SUVARNA C. DAMLE	APM/6209	MRS.ANUPAMA GOVIND KULKARNI
APM/6235	MR.DILIP DATTATRAYA DESHPANDE	<u>Thane</u>	
APM/6332	MR.DILIP TRIMBAK DESHPANDE	APM/6390	MRS.SUNANDA R.BHOSLE
APM/6233	MRS.ASHAAJIT ERANDE	APM/6263	MRS.UJWALA D.KAMBALE
APM/6331	MR.PRADEEP VINAYAK JOGDEO	APM/6393	MR.BIPIN Y.KARNIK
APM/6423	MRS.SHARAYU ASHOK JOSHI	APM/6392	MR.PADMAKAR D.NAIK
APM/6301	MR.DEEPAK SHRIPAD KULKARNI	APM/6249	MRS.UJWALA SUBHASH SARMOKADAM
APM/6248	MRS.ASHWINI ARUN NAVALE	APM/6201	MR.AJIT VAZE
APM/6230	MRS.ANITA JANARDAN PANDIT	APM/6200	MRS.BHARATI PRATAP BANSINGHANI
APM/6421	MR.PRAKASH N.PANDIT	APM/6389	MR.JAYANT S.MANO HAR
APM/6339	MRS.ASHAARUN PENDSE	APM/6245	MRS.SAROJINI NARENDRA CHAVAN
APM/6313	MRS.VIJAYAARUN POTE	APM/6253	MRS.PUSHPA RAMAKANT BHAGWAT
APM/6333	MR.MONAPPA JANU PUJARI	APM/6324	MRS.SEEMAARUN BHAT
APM/6418	MRS.NALINI N.RAJARSHI	APM/6314	MRS.MARGARETTE D.COLACO
APM/6419	MR.BALKRISHNAANANT SATHE	APM/6279	MR.JAMES JOHN D'SOUZA
APM/6213	MRS.SUVARNA SHRIRAM SHASTRI	APM/6194	MRS.PRIYA PRAKASH DALM
APM/6291	VARSHA BHASKAR SHEJWALKAR	APM/6388	MRS.VATSALA M.KAMBLE
APM/6334	MR.RAJAN M. SHRINGARPURE	APM/6315	MR.MICHAEL PETER TUSCANO
APM/6234	MRS.NANDINI SUDHIR VAIDYA	APM/6273	MRS.KUNDA KRISHNA VARTAK
<u>Sangli</u>		<u>Wardha</u>	
APM/6303	MRS.RAJSHREE RUPLAL KADAM	APM/6352	MRS.SHANU KALACHAND ANDANI
APM/6247	MRS.RADHA PRASAD KULKARNI	ABM/6376	MRS.NISHA DIPAKRAO FARKADE
APM/6304	MRS.BABUTAI ANAND RAO DHANWADE	ABM/6377	MRS.LATA MANOHAR PARATE
APM/6246	MRS.SHASHI MOHAN KATAGADE	<u>Yavatmal</u>	
<u>Satara</u>		ABM/8601	MRS.SUMITRA M. BOMRE
APM/6187	MRS.HEMLATA RAMESH JOSHI	APM/6359	MRS.SAVITA VIJAY DHORE
APM/6239	MRS.LATA RAVINDRA MOTE	APM/6358	MRS.SHOBHA BHALCHANDRA KALE
APM/6237	MRS.ARTI ASHOK MUMNDHEKAR	APM/6357	MRS.MEGHA MOHAM MAHADARKAR
APM/6238	MRS.PRTIBHA SUDHAKAR SALUNKHE	APM/6360	MRS.S. S.RATHOD
APM/6240	MRS.SUHASINI S.SARDESHMUKH		<u>Family Pensioner Members</u>
APM/6229	MRS.VAISHALI VASANT PARTE	<u>Buldana</u>	
<u>Solapur</u>		FPPM/0980	SMT.MEERA SUBHASH MISHRA
APM/6290	MRS.SADHANA SHAM BAHULIKAR	FPPM/0978	SMT.REKHA NATHUMAL SEWAK
APM/6293	MRS.SNEHALATA PRAKASH BAKALE	FPPM/0979	SMT.SHAKUNTALA PANDURANG SUNAT
APM/6298	MRS.SUMATI SUBHASH BHALW ANKAR	FPPM/0981	SMT.ARUNA SURYABHAN WASAWKAR
APM/6336	MRS.SUNANDA SUDHIR DEO	<u>Mumbai</u>	
APM/6210	MRS.MADHURI SHRIPAD GODBOLE	FPPM/0982	SMT.SUSHILA DAULAT KHANVILKAR
APM/6407	MRS.URMILA LAXMAN JAGTAP	<u>Pune</u>	
APM/6406	MRS.SHAILA HARI JAHAGIRDAR	FPPM/0975	SMT.MALITIBAI A.PANDIT
APM/6405	MRS.ANURADHA M. KARVANDE	<u>Thane</u>	
APM/6297	MRS.INDRA S.PILLAY	FPPM/0977	SMT.BHARTI RAVINDRA VAIDYA
APM/6337	MRS.GULJARBEGUM M.H.SHAikh	FPPM/0976	SMT.SUJATA J.MOHITE

TOP MANAGEMENT TRAVAILS

All of us service people aspire to reach the top. So when I joined the top management cadre of the State Bank as a Deputy Managing director, I naturally felt elated. Little did I know in that euphoria that there were hazards.

Soon I did.

Within a week, I realized that when people say there is always room at the top, they do not mean it. At least not the actual room. There was no room for me on the top management floor. The promotion department and the premises department did not see eye to eye. Since all the top management rooms were already occupied, room for me could be created only by cutting down to size (the room of) some other top management member. First lesson learnt : expansion at any level leads to shrinkage of role as well as shrinkage of space.

The new role also cramped my style. In the first few weeks, I continued to put remarks on the notes coming to me,

"This requires top management approval..."

till one of my precocious juniors whispered in my ears that I could no longer put such a remark on the notes; I was already part of the top management. I felt like I had lost one of my privileges.

One day a strange thing happened. I was discussing an issue with a couple of officers in my department, when one of them said,

"this has been our practice so far, but if the Dy.M.D. feels differently, we will revise it."

I looked left, right, around, behind, under the table, to find out who and where this differing Dy.M.D. was, and my officers looked puzzled at my behaviour. And then it dawned on me that the reference to the differing Dy.M.D. was to me only! At such high levels, 'you' is not to be used. The third person address indicates respect and deference. I had known of a wife not mentioning husband's name and calling him or referring to him by all kinds of epithets, but I did not know this rule extended to the top management as well.

I coolly replied, Napoleonlike,

" No. The Dy.M.D. agrees with you."

One more phenomenon was noticed by me in a couple of weeks. People under me and around me found my approach, my work-style, my speed, my grasp of problems, admirable and they admired. They also obliquely mentioned, and sometimes not so obliquely, that there was a sea-change from my predecessor's approach, work-style, speed, grasp of problems, etc. etc. I felt enthused. Soon however, my colleagues from my earlier assignment happened to visit me, who expressed their profound appreciation of my approach, my work-style, my speed, my grasp of problems and that sort of things in my previous assignment and told me how things had vastly changed - things had now gone to dogs was what they said, to be precise. It was then that it dawned on me (I am a great one for dawns) that this was the very simple and common predecessor-successor game played at all levels in every organisation. It is a highly enjoyable and largely harmless game if you are aware of it. While talking to someone in the top management, it helps to tell him how things have gone to dogs in the assignment he just left and how things have vastly improved in the assignment he had just taken over. He almost believes it. Luckily for me, I soon realized this little game and thereafter merely offered a silly smile at such comments. Such smile comes easily and naturally to me. (People however always accused me of very carefully choosing my predecessors and my successors.)

Another hazard at the top level is the seriousness with which people take you. And the first label sticks. In my first meetings and conferences, I tried occasional humour and the word soon got round that I was a humourous boss. The next logical word to go round was that I was not a serious boss. And the next more logical word to go round and go round very fast was that I need not be taken seriously! Thereafter, if I asked somebody to attend office on time, he thought it was a joke! It needed a lot of effort and struggle on my part to convince people around me that I was serious when I was serious and I was humorous when I was humorous. They soon accepted it, but they still had difficulty

and were confused as to when I was serious and when I was humorous. There were many occasions when they took my humour seriously and my seriousness lightly!

Hierarchical organizations they say place a premium on obedience and at higher levels, the premium is higher. I must record that my experience was different. I did not find all 'yes' men around. True, they all said 'yes', when I said 'yes', but they also said 'no' when I said 'no'.

Another top management hazard is the requirement to preside over all kinds of meetings and conferences and make wise comments and profound speeches. This is not always comfortable. To you and to the audience. All of us have heard seniors who are tiring and boring and all of us sneak a yawn here and there. I have known of people who have perfected the art of yawning with their mouths shut. But I have also heard the speech of a high dignitary who used to yawn, mouth open, when he himself was speaking! One redeeming feature of addressing meetings as a top management member is that the audience listens to you with seriousness on the face; they laugh when you cut a good joke, they laugh when you cut a bad joke, they also laugh when you go on repeating the same joke meeting after meeting! What is sometimes embarrassing at such meetings is when they try to come too close to you - referring to you as respected Dy.M.D., or dear Dy.M.D. is alright I say, but 'beloved Dy.M.D.' is a little too much. Even though 'let's come closer' is State Bank's motto, 'beloved' is too much is what I say.

And at one such conference, the local chief summarised the proceedings and repeatedly mentioned, 'as the Dy.M.D. rightly pointed out....' so on and so forth. In the beginning, I was happy, but that gave way to positive embarrassment when I counted the number of times he used that phrase -(one of the games I play while listening to other peoples' speeches) - he repeated the phrase 'as the Dy.M.D. rightly pointed out' nine times! And, He Rama, he used it on three occasions when I, the Dy.M.D.

himself, had not made that point at all!

At the top management level, it is taken for granted that one is photogenic. I am not. I am also least photogenic when I am eating and a majority of my photographs were taken while I was eating and off-guard, one hand bent at the elbow and cramped, the other hand holding a tentative plate, neck half bent, mouth half open partly for eating, partly to oblige the photographer with a smile, in short, all features in the worst position for a photograph. As if this is not enough, one is photographed while presiding over a best buffalo contest, with oneself and colleagues freely dispersed among a group of bewildered buffaloes. One such photograph of mine was captioned, 'Dy.M.D. giving away the prize to the best buffalo. Best buffalo looking intently at the Dy.M.D!' sounding as if it was not easy to distinguish which was which!

The worst was the loss of personal freedom. A colleague who was till recently in Bombay but was now transferred to Hyderabad with his family still in Bombay telephoned one day.

'Hello there..'

'Yes, yes...here..speaking.'

'Yes, yes, I want you only. What sort of a Dy.M.D. are you?'

"Why, what's wrong?'

"I had telephoned my wife today in Bombay and my son told me, he is in school still in Bombay you know, he told me a funny Dy.M.D. has come to stay in our building. He said, he was whistling a Hindi film tune, a Madhuri Dixit number! I was aghast! You, a Dy.M.D., whistling such tunes, forgetting your age, your stature, your seniority, your....., the image of the State Bank.....'

'That's enough,' I said, 'the Indian Constitution under some section guarantees the right to whistle as a Fundamental Right, don't you know?' And I put down the receiver.

There are many gains of reaching the top, but no gain can compensate the loss of the freedom to whistle!

- **L.G.Kulkarni,**
Navi Mumbai

‘संवाद’ लेख स्पर्धा २००७

पुरुष विभाग : तृतीय पारितोषिक विजेता लेख
“तुम्हा बायकांचे हे नेहमी असंच असतं”

सेवानिवृत्तीच्या वृद्धापकाळी वाटचाल करीत असताना आपल्यापैकी बहुतेकांना, आपल्या सहजीवनातील “गेले ते दिन गेले” आठवत असतील. परंतु ते दिवस जरी सरले असले तरी आज त्या आठवणी एक गंमत म्हणून ताज्या करण्यात काहीच हरकत नाही !

परवाचाच एक प्रसंग डोळ्यापुढे आला. जेवण तब्बेतीत झाले होते आणि पेपर चाळत बसलो होतो. जाहिरातीच्या पानावरून नजर फिरवत असताना एक विनोदी नाटक दृष्टीस पडले. तसा बायकोस अधीरतेने म्हणालो, “अग ! ऐकलस कां, आज दिनानाथला, ‘दिली सुपारी बायकोची’ या विनोदी नाटकाचा शो आहे. तू असं कर. झटपट आटप लवकर. आपण चारच्या आधी थिएटरवर पोहचू या. आज बघ, एकदम धम्माल टाईमपास होईल.” तशी ही आत स्वयंपाक घरातून काम करीत असतेवेळी जी माझ्यावर भडकली की, “तुमचं आपलं बरं आहे हो. तुम्ही आपले रिटायर्ड झाला आहात. तुम्हाला काय, ना काम ना धंदा. दिवसभर आराम चाललेला असतो तुमचा. आमचं थोडंच असं आहे. तुम्ही जरी सेवानिवृत्त झाला असलात ना तरी, आमच्या नशिबी मात्र ही रांधा, वाढा आणि उष्टी काढा काही चुकली नाहीत. मी काय बाई तुमच्या “सुपारी-बिपारी” ला येणार नाही, सांगून ठेवते.” आता तुम्हीच सांगा, एका अर्थी हे खरंच आहे, की आम्ही जरी सेवानिवृत्त होऊन आराम करत असलो तरी बायकांना घरकामापासून मुक्तता नसते. हे जरी शल्य त्यांना टोचत असलं तरी म्हणून काय एवढा त्राग करून बोलण्याची काय जरूरी होती. माझा तर मूडच ऑफ करून टाकला. पण करणार काय. कोणाचा राग कसा व कधी निघेल सांगता येणार नाही. जाऊ दे, बायकांचे हे नेहमी असंच असतं !

ह्या बायकोच्या त्राग्यावरून एक प्रसंग आठवला. बायकोच्या माहेरची माणसं ! शहाण्या नवऱ्याने बायकोच्या ह्या ‘विक-पॉईंट’ वर कधी पंगा घेऊ नये आणि तो घेतलाच तर तुमचा दिवस खराब गेला म्हणून कुणाकडे तक्रार करू नये. पण खरंच सांगतो, त्या दिवशी मी काही बायकोशी पंगा-बिंगा घेतला नव्हता. पण ओघाने जो सं(वाद) चालू झाला, त्याची गाडी थेट “तुम्ही माझ्या माहेरच्या माणसांची कदर करीत नाहीत” इथंपर्यंत येऊन थडकली. त्याचं असं झालं, दुपारी कुरियरवाला लिफाफा देऊन गेला. उघडून पाहिले तर माझ्या मेव्हणीच्या मुलीचा एक वर्षाचा मुलगा गंधर्वच्या पहिल्या वाढदिवसाचे निमंत्रण आले होते. मी हळूच दबकतच ते टेबलावर ठेवून म्हटले, ‘अगं शकून गंधर्वाचा वाढदिवस हॉल घेऊन थाटात करावयाचे ठरवले आहे, पण बघ, मला मात्र येण्याचा आग्रह करू नकोस. तुम्ही आपले सर्वजण पार्टीला जा. मी घरीच राहतो.” झालं,

एवढं म्हटल्यावर हिचा रागाचा पारा एवढा चढला की कांही विचारू नका. तिने सुरुवात केली, “माझ्या माहेरचा कुठलाही समारंभ असला की तुमची नायरी सुरू झाली. आता कुठे निवृत्त झाला आहात ना, आता कुठली आली आहे न येण्याकरिता नवीन सबब ? घरात बसून बसून पोट नुसतं सुटलंय तुमचं. चला जरा, चार चौघात वावरा म्हणजे जरा बरं वाटेल तेवढंच. घरी बसून घर-कोंबडे झाला आहात.” तिने जे तोंड सोडलं, तो तिच्या तोंडाचा पट्टा अर्धा तास चालू होता. उणे दुणे काढताना तिने पुरा दहा वर्षांचा इतिहास उभा केला होता. मी त्यावर म्हटलं, “अगं तसं नाही गं, माझा खरा प्रॉब्लेम तुला माहितच आहे की, माझे पुढचे तीन दातांचे डॅंचर सैल झाल्यामुळे ते बोलताना अधून मधून निसटतात. त्यामुळे कुणाशी बोलण्याची सुद्धा पंचाईत होते आणि तो दातांचा डॉक्टर पण लेकाचा बाहेरगावी गेला आहे.” तशी ही म्हणाली, “उगाच काहीतरी सबब सांगू नका, तुम्हाला तिकडे कोण भाषण देण्यास सांगणार आहे ? काही नाही, तुमचं काही चालणार नाही. शकूच्या मुलाच्या वाढदिवसाला तुम्ही आलंच पाहिजे.” मी म्हटलं, “बरं बाई, तो वाद नको मी येतो एकदाचा, पण तुझी ती बडबड थांबव. कुठला विषय तू कुठे घेऊन जाशील ह्याचा भरवसा नाही. तुम्हां बायकांचं हे नेहमी असंच असतं!”

बायकांचा, माझ्या मते अजून एक ‘विक-पॉईंट’ जर कुठला असेल तर ती स्वच्छता मोहिम ! धू-धू, पूस-पूस आणि सोवळे-ओवळे बरोबरच स्वच्छता मोहिम अंतर्गत घरात कधी जुनी झालेली वस्तू जाऊन त्या लागी नवीन वस्तू प्रगटेल ह्याचा काही नेम नाही. अशा प्रसंगी केशवसुतांच्या ‘तुतारी’ कवितेतील, मला दोन ओळी आठवतात.

“जुने जाऊ द्या मरणा लागुनि ।

जाळुनि किंवा पुरूनि टाका ॥”

- मला वाटतं आता बायकांनी ह्या ओळी या नव्या जमान्यात जुन्या कपड्यांच्या संदर्भात साफ बदलून टाकल्या आहेत. (केशवसुतांची क्षमा मागून) त्या अश्या :-

“जुने जाऊ द्या बोहारणीपाशी ।

विकोनि किंवा फुंकुनि टाका !”

- होय तेच म्हणत होतो मी, बायकोच्या नजरेत काही कपडे जुने झालेले वाटले की त्याची खानगी त्या बोहारणीपाशी कधी व कशी होईल हे त्या अस्मादिकांसहि न कळे ! बरं ह्या बायकांना सुद्धा, त्या बोहारणीची हाक कानी पडल्यावर, एरव्ही वापरत असलेल्या कपड्यावर जुने झाल्याचा शिक्का मारून, एकदांचे देऊन टाकण्याची काय ऊर्मी येते भगवान जाणे ! बायकांना काय देऊन काय मिळवले ह्यांचे मूल्यमापन कधीच नसते. त्यांच्या दृष्टीने जुने झालेले कपडे देऊन एखादा जरी डबा, भांडं किंवा लहान कढई मिळाली तरी त्यांना एवढे अप्रूप वाटते की, त्याचा हा आनंद त्यांच्या

तोंडावर नुसता ओसंडत असतो.

एकदा असंच झालं, मी कामावरून घरी संध्याकाळी नेहमी प्रमाणे परतलो. बायकोने मला आल्या आल्याच बातमी दिली. “अहो, आज सकाळी ना एक बोहारीण आली होती आणि तिच्याकडे मी तुमचं काय देऊन काय मिळवले असेल ओळखा पाहू ? तुम्ही ती वस्तू पाहाल ना तर आश्चर्यचकित व्हाल, आणि मी केलेल्या सौद्याचं कौतुक कराल !” मी मनात म्हटलं, आज कुठल्यातरी माझ्या जुन्या कपड्यावर धाड पडलेली दिसते. मनांत देवाचे नांव घेत, आज कुठल्या जुन्या कपड्याचा नंबर लागला हा विचार करीत असतानाच, तिने आतून एक चांगला भला मोठा स्टीलचा डबा मला आणून दाखवीत विचारले, “ओळखा पाहू मी तुमचे काय दिले असेल त्या बोहारणीला ?” मी म्हटलं, “नाही बुवा. गेस करता येत.” तशी तिने पटकन सांगूनच टाकलं, “अहो, आपल्या लग्नातला तो तुमचा मळका-फाटका ३० वर्षांपूर्वीचा जुना कोट देऊन, मी हा बघा काय मोठा स्टीलचा डबा दरखोरी करून तिच्याकडून कसा शिताफीने मिळवला !” हे ऐकताक्षणी मी एकदम दबकन खालीच बसलो ! हिची शिताफी माझ्या लगेच लक्षात आली ! - “काय झालं येवढं दचकायला, जुनाच तर होता तो कोट.” बायको गरजली. मग मी स्वतःला सावरून म्हणालो, “अगं तो कोट दिल्याचं दुःख नाही गं, पण त्या कोटाच्या आत चोर कप्यामध्ये असलेलं फौबर-लुबाचं घड्याळ ! ते तरी बाजूला काढून ठेवलंस ना आठवणीने ?”..... नाही, अरे देवा ! म्हणजे त्या कोटाच्या चोर कप्यात घड्याळ होतं तर. मला काय कल्पना, त्या जुन्या कोटामध्ये तुमचे घड्याळ असेल म्हणून. म्हणजे मला चांगलंच फसवलं मेलीने ! नाही तरी मला संशय आलाच होता, त्या फाटक्या कोटाच्या बदल्यात हा एवढा मोठा डबा देण्यास ती एवढी उतावीळ कशी झाली. अरे बापरे ! आतां काय करायचं.” इति बायको. मग मात्र मी चांगलाच तडकलो, “अगं काय करायचं म्हणून काय विचारतेस ते घड्याळ म्हणजे माझ्या दृष्टीने जपून ठेवलेली एक सेन्टिमेंटल व्हॅलू होती. तुला कसं सांगू, मला पहिलं प्रमोशन मिळालं होतं त्यावेळी आमच्या साहेबांनी ती मला दिलेली एक प्रेमाची भेट होती. त्याचं महत्त्व तुला काय कळणार. कुठल्याही गोष्टीचा मागचा पुढचा विचार न करता धिसाड- घाई करायची आणि मग कपाळावर हात धरून बसायचे. तुम्हा बायकांचे हे नेहमी असंच असतं !”

शेवटी काय सहजीवनातील अशा आठवणी येतात आणि जातात, परंतु आपणच एकमेकांच्या इच्छेत आपली इच्छा मिसळून आनंद निर्माण केला तर ही वृद्धापकालीन वाटचाल एखाद्या सुरंगीच्या फुलाप्रमाणे सुकल्यावरही सुहास परिमळत ठेवल्यागत वाटल्याशिवाय राहणार नाही!

- माधव विठ्ठल नाडकर्णी,
अंधेरी (पश्चिम)

‘संवाद’ लेख स्पर्धा २००७

श्री विभाग-तृतीय पारितोषिक विजेता लेख “मी बघून ठेवलंय, तुमचं हे नेहमीचच आहे !”

तीस, पस्तीस वर्षांपूर्वीचा काळ म्हणजे आम्हा मुर्लीना सासरी जाणे म्हणजे नवऱ्यासह इतर सासरच्या मंडळींच्या स्वभावाशी तडजोड करणे क्रमप्राप्तच असे, कारण बहुधा एकत्र कुटूंब पद्धती होती. आमचे लग्न ज्या दिवशी होते, त्याच्या आठवड्यापूर्वीच बँकेत नोकरी लागलेली. त्यामुळे रजेचा प्रश्न. शिवाय रेल्वेचा बेमुदत संप. गोव्याहून दोनच दिवसासाठी सासू, सासरे, लहान दीर, नणंद आलेले. आर्थिकही चणचण. मनात विचार येऊन गेला हनिमूनलाच काटछाट देऊ या म्हणजे वरील सारे प्रश्न सुटतील. नंतर जाऊ कुठेतरी. परंतु जोडीदाराला तसे पटविणे कठीण असते; वादावादीत आमचे दोन तास गेले, पण अखेर आमच्या ह्यांना पटले एकदाचे.

कधी फिरायला नातेवाईकांकडे जाण्यासाठी निघालो की आम्ही मुंबईकर, बसच्या रांगेत उभे रहाणे आलेच पण हे कसले तयार? टॅक्सीला हात दाखवून मोकळे. अहो २० पैशात पोहचलो असतो बसने, म्हणेपर्यंत टॅक्सी ड्रायव्हर मीटर पाडून तयार आणि आमची जोडी आपली टॅक्सीत स्थानापन्न. वाटत असे (मनात) तेवढ्या पैशात एका दिवसाची भाजी आली असती. आता भाजीवरून आठवले. एकदा भाजी आणायला म्हणून गेलो आणि भाजीवाल्याच्या मागेच त्यांना शो केसमध्ये लावलेली साडी पाहून ती घेण्याचा अनावर मोह झाला. माझा आपला बायकी विचार “अहो ! आता सध्या काही कोणाचे लग्नकार्य नाही. कशाला एवढी हजाराली साडी” म्हणेपर्यंत शिवाय तेवढे पैसे नसल्याने दुकानदाराला मुलाला घरी पाठवायला सांगून चेक देऊन मोकळे. का तर म्हणे, “मला तुझे कपाट सिल्क साड्यांनी भरलेले असावेसे वाटते”, म्हणजे दुकानाच्या शो केसमधील साड्या माझ्यापेक्षा ह्यांच्याच जास्त डोळ्यात भरतात. आहे की नाही आमच्या ह्यांची कमाल ? माझ्या मैत्रीणी म्हणतात, “तुझे आपले बरे. साडीसाठी तुला कधीच नवऱ्याला मस्का मारायची गरज नाही.” परंतु स्वतःच्या आवडीचे काय ? शेवटी पर्याय काढला २०० रु. ची साडी घ्यायला जाताना हे जर २००० रु. ची घेऊन देणार, त्यांना आवडतात म्हणून मग आपल्या आवडीच्या आपण एकटीच जाऊन घेऊ. त्यावर मग दरिद्री आवड म्हणून शिक्का बसला तरी चालेल. शेवटी आवड ही आवडच. कॉटन ही ब्रेसफूल दिसतेच की, फक्त त्याला हवा तेवढाच रखरवाव. व्यवस्थितपणावरून आठवले काहीना नवऱ्याच्या व्यवस्थितपणाचा त्रास होतो तर मला मात्र अव्यवस्थितपणा त्रास देतो. घरी एक सोडून दोन फिश टॅंक, मला वाटते काच किती चकचकीत करू नि किती नको, परंतु इतक्या चकचकीत केलेल्या काचांची ह्यांच्याकडून नोंदच होत नाही. उलट कशाला त्रास घेतेस, आराम करत जा हे उत्तर मिळते. सेवानिवृत्तीनंतर दारात दोन-चार फुले रांगोळीने

रेखाटून मी आपली माझा छंद जोपासते. परंतु आमच्या ह्यांना “आज छानच दिसते आहे हं रांगोळी” असं म्हणायचही लक्षात येत नाही. एखादे दिवशी काढली नाही तर तिकडेही लक्ष नसते. नेहमीच मी आपला गॅस सिलिंडर १५/२० फुटांवरून किचनमध्ये ढकलत नेत असते. परंतु समोर बसलेल्या ह्यांच्या ही गोष्ट गावीही नसते, सांगितले तर मात्र तत्काळ उठतात. तेव्हा म्हणावेसे वाटते, ‘तुमचे हे नेहमीचेच आहे’ घाबरटपणा तर एवढा की एक दिवस सुद्धा गॅस सिलिंडर लावायला धजावणार नाहीत. तेव्हा मग मलाच धीट म्हणायची वेळ येते. एक वेळ अशी आली. माझे मेजर ऑपरेशन होते. मी कसलेही टेंशन न घेता ऑपरेशन थिएटर गाठले, परंतु नंतर शुद्धीवर आल्यावर नर्सकडून कळले की ह्यांची अस्वस्थता येणाऱ्या, जाणाऱ्या कोणाच्याही नजरेतून सुटत नव्हती. एकदा माझी बँकेतील मैत्रीण मला म्हणाली, “तुमच्याकडे आता दरवाजाला रात्री आतून कडेकोट बंदोबस्त असेल ना ?” ती रहात होती मालाडला आणि तेथे फासे पारध्यांनी घरफोड्या सुरू केल्याचे पेपरला आले होते. इकडे ह्यांनी डॉबिवलीला दरवाजाजवळ आतल्या बाजूला कोयता, वरवंटा आणून ठेवले होते. माझ्या मैत्रीणीच्या वाक्याने मला मात्र खूप हसू आले. इतरांना मात्र काहीच कळले नाही. मनाचा एक कोपरा इतका घाबरट म्हणताच मित्रवर्ग म्हणजे, “नेव्हीत युनियनचे सर्वोच्च पद (जे.सी.एम.) भूषविताना उच्च पदस्थ कॅप्टन, कमोडरनाही क्षणात निरूत्तर करतात. तेव्हा मग हेच का ते मला प्रश्न पडतो.

इतक्या वर्षात टिटवाळा, शिर्डीला चला म्हटल्यावर “मी नाही येत, तूच जाऊन ये” म्हणणारे, विदेश वारीला मात्र एकदा सोडून पाच वेळा घेऊन गेले. पासपोर्ट हरवेल का ? कोणी चोरेल का ? भीती मनात होतीच. मी मग म्हणते “तुमचे असते सारे जागीच पण भितीने झोप मात्र उडवता.”

नेहमी सासूबाईसह सारेच विमानाने गोव्याला जायचो. एकदा म्हणाले, “आपण दोघेच जाऊ.” नणांदेच्या बाळाच्या बारश्याला जायचे म्हणजे आजी हवीच असे माझे मत पडले. त्यांना नेत नाही तर मीच येत नाही म्हणता स्वारी तयार. म्हटले, “विमान पडतानाही मी बरोबर हवी वाटतं, मी बघून ठेवलंय, तुमचं हे नेहमीचंच आहे.”

स्वतः स्वेच्छानिवृत्ती घेतल्यानंतर त्यांनाही वाटू लागले मीही आता आराम करावा. परंतु घरी मुलाबाळांची जबाबदारी नव्हती, आजारपणही नव्हते, केवळ थकवा येतो म्हणून राजीनामा देण्यास हात धजावत नव्हते. नवीन सहस्रकात मी नक्की राजीनामा देते म्हणून मी वेळ मारून नेत होते. स्वेच्छानिवृत्ति योजना आली आणि आंधळा मागतो एक डोळा आणि देव देतो दोन डोळे तसे झाले. ह्यांनी मला नवीन सहस्रक सुरू होताच राजीनामा दे म्हणायला आणि व्ही.आर.एस. यायला एकच गाठ. त्यांच्या ‘हा’ मध्ये ‘हा’ मिळविण्यात तोट्यापेक्षा फायदाच अधिक झाला. फायद्यावरून एक

जुना प्रसंग आठवला, हे एकदा ऑफिस कामानिमित्त दिल्लीला गेले होते तेथे फेरफटका मारताना साहेबांना नेहमीप्रमाणे एक साडी खूपच आवडली, पण १९७६ साली आताप्रमाणे घरोघरी फोन नव्हते. त्यामुळे मला फोन करून किंमतीबद्दल विचारणे तर शक्यच नव्हते. आता काय करायचे, साडीचा मोह तर सोडवत नव्हता, आणि फसलो गेलो तर, हिचे नेहमीचे वाक्य कानी पडेलच, “मी बघून ठेवलंय, तुमचं हे नेहमीचंच आहे.” शेवटी न राहवून साहेबांनी साडी आणलीच. तो होता शनिवार, बँकेला अर्धा दिवस, त्यामुळे मी आधी घरी पोहचले. लेकाप्रमाणे सासूबाई देखील मला दिल्लीहून साडी आणली म्हणून जणू काही स्वतःलाच लेकाने साडी आणल्याच्या आनंदात वावरत होत्या. मला आल्या आल्याच त्यांनी ती साडी दाखवली, रंगसंगती, डिझाईन फारच अप्रतिम होती. पण मला कळून चुकले, ती प्युअर सिल्क नसून आर्ट सिल्क साडी होती. परंतु सासूबाईचा व ह्यांचाही आनंद हिरावून घेणे मला प्रशस्त वाटले नाही. कारण दोघांच्याही भावना अधिक मोलाच्या होत्या.

ह्यांच्या भिन्नेपणाचा एक प्रसंग आठवला, मी एकदा सासू-सून सामंजस्य स्पर्धेत सहभागी होण्यासंदर्भात पेपरमध्ये वाचले व सासूबाईना म्हटले, “आपण दोघी दादरला अरिवल भारतीय महिला परिषदेच्या कार्यालयात जाऊन तर बघू. त्यांचे वय होते ७५, डॉबिवलीहून लोकल ट्रेनच्या गर्दीतून त्यांना तेथे स्पर्धेला नेणे व संध्याकाळच्या ऑफिसच्या गर्दीतून परत आणणे म्हणजे तारेवरची कसरत तर होतीच, पण त्याचबरोबर ह्यांची नको नको ती बोलणी ऐकावी लागली असती. हात-पाय एखादीचा मोडला तर, वगैरे वगैरे. त्यावर दोघींनी मार्ग काढला. मी सी.एल.ध्यायची व हे ऑफिसला गेले की, डॉबिवली लोकलने दादरला जायचे. त्याप्रमाणे त्या ऑफिसला पोहचलो. सासू-सुनांच्या पंचाहत्तर जोड्यांची लाजवाब स्पर्धा झाली. आमची जोडी प्रथम फेरीत दुसरी आली. ऑफिसचा फोन नंबर दिल्याने फायनलसाठी ऑफिसमध्ये (बँकेत) फोन आला. सासूबाई तर आनंदण्यापेक्षा आता दुसऱ्यांदा पुन्हा रेल्वेचे दिव्य करायला लेकामुळे धजावत नव्हत्या. मी जरा मस्का मारल्यावर त्या तयार झाल्या, शिवाय शेजारणीही त्यांना म्हणाल्या “जा हो आजी. तुम्ही बक्षिस घेऊनच याल.” व्यासपीठावर मोहिनी निमकर, राजा राजवाडे, वासंती वर्तक, वसुंधरा पेंडसे वगैरे मंडळी होती. यावेळी पब्लिक समोर, प्रश्नोत्तरे झाली, प्रथम फेरीत मात्र त्यांना व मला वेगवेगळ्या स्वतंत्र खोलीत मानसोपचार तज्ञांच्याही उपस्थितीत विचारले म्हणजे आम्ही खरे बोलतो की थापा हे त्या डॉक्टरांना आमच्या डोळ्यातून, चेहऱ्यावरून कळू शकते. सासूबाईना प्रश्न होते, “सुनेच्या माहेरचे कोणी आल्यास तुम्ही काय करता ? ओट्याचा ताबा तुम्ही सोडला नाही की सोडूच दिला नाही वगैरे वगैरे,” अखेर आम्ही जिंकलो. लवकरात लवकर घरी पोहोचलो. फारच खुषीत होतो. परंतु दाखवीत नव्हतो. सकाळी मी ऑफिसला गेले, पहाते

तर माझ्या टेबलावर आमचे ए.जी.एम्., श्री.व्ही.एस. सामंत साहेबांनी अभिनंदन म्हणून लिहून त्याखाली सकाळ पेपरमधील पोस्टकार्ड साईज आलेला आम्हा सासू-सुनेचा दिलखुलास गप्पा मारणारा फोटो ठेवलेला, कारण आदल्या दिवशी कार्यक्रमाला आलेल्या छायाचित्रकारांनी आम्हाला हुबेहुब टिपले होते. पुढे मजा अशी झाली; मला ह्यांचा बँकेत फोन आला की बिल्डिंगमधील एका बाईने ऑफिसमध्ये जाताना समोरचीच्या हातातील (ट्रेनमध्ये) पेपर पाहून आमच्या घरी अभिनंदनाचा फोन लावला, तो नेमका ह्यांनी घेतला; आणि गर्दीला घाबरून इथे नका जाऊ, तिथे नका जाऊ म्हणणारे, “चक्क बरे झाले, मला न सांगता दोघी गेलात ते ! मला विचारले असते तर, मी जाऊच दिले नसते.” “ बरोबर, तुमचं हे नेहमीचंच आहे.” आता मला गत आयुष्याचा लेखाजोखा घेतल्यास असे जाणवते. मी बघून ठेवलेलं, ह्यांचं ते नेहमीचंच वागणं, जीवन समृद्ध करून गेलं. नाहीतर माझ्या कंजूषीने आज भरपूर पैसा शिल्लक असता तरी तो उपभोगायला शरीराची साथ कमी पडली असतीच.

- सौ.साधना धारवाडकर, डोंबिवली

आधुनिक सावित्री

दि. २ नोव्हेंबर १९९२. स्टेट बँकेत झोनल ऑफिसमध्ये काम करताना मला छातीत व दोन्ही दंडात असह्य वेदना सुरू झाल्या. रूबी हॉलला बँकेच्याच गाडीने मला अॅडमिट केले होते. सर्व तपासण्या झाल्या. ९५ टक्के एका व्हेनला ब्लॉकज असल्याचे निदान झाले. औषधोपचार झाला. पाच-सहा दिवसांनी बरे वाटल्यावर डिस्चार्ज मिळण्याचे निश्चित झाले. पण सहाव्या दिवशीच स्पंजिंग सुरू असताना मॅसिव्ह अॅटॅकची लक्षणे सुरू झाली. माझी पत्नी सौ.अनुपमाचे बारीक लक्ष होते. ती जवळ जवळ सौ.राठोड नर्सच्या अंगावर ओरडलीच. “अहो सिस्टर ! त्यांनी डोळे पांढरे केलेत, अंग गार पडलंय आणि तुमचं लक्ष कसं नाही ? ताबडतोब डॉ. ना बोलवा.” डॉक्टरांशी हिने संपर्क साधला आणि लगेचच माझी खानगी अति दक्षता विभागात रक्ताची गरज असल्याने झाली. रक्ताची गरज असल्याने झोनल ऑफिसला फोन केला आणि तासाभरात ओ पॉझिटिव्ह च्या दहा बाटल्या रक्त जमा झाले. दुपारी अॅजोप्लास्टी झाली आणि हिचा जीव भांड्यात पडला. २३ दिवसांनी डिस्चार्ज मिळाला. हिच्या अथक सेवेमुळे दहा वर्षे चांगली गेली. १९९२ चे दोन अॅटॅक येऊन मी वाचलो. १२ मे २००२ घरी पाहण्यांची गडबड, दुपारी श्रुति मंगल कार्यालयात कऱ्हाडे ब्राह्मण संघाने वधुवर मेळावा आयोजित केला होता आणि आम्ही दोघेही कार्यकारिणी सदस्य असल्याने आमची मोठी जबाबदारी होती. मेळावा छान पार पडला. कोल्हापूरची महालक्ष्मी ही आमची कुलस्वामिनी. ती आमच्या पाठिशी सदैव आहे ह्याची प्रचिती वेळोवेळी आम्ही दोघांनी घेतलेली. स्कुटरवरून आम्ही रात्री आठचे सुमारास चिंचवडला घरी पोचलो. मी हात-पाय धुतले, देवापुढे दिवा लावला आणि दिवसभराच्या दगदगीमुळे मी हिला सांगितले की थोडी विश्रांती घेतो. ती घरातील कामाला गेली. ५/१० मिनिटांनी मला अस्वस्थ वाटू लागले. दोन्ही दंडात तसेच छातीत कळा येऊ लागल्या. १९९२ ची परिस्थिती पुन्हा निर्माण होणार याची खात्री झाली लगेच मी तिला सांगितले की सौ.सुचेताला (माझी थोरली मुलगी) बोलव. मला आता मॅसिव्ह अॅटॅक येणार आहे, ताबडतोब हॉस्पिटलला अॅडमिट कर. हिने घरच्या घरी मला अगोदर सारवर दिली, तिला वाटले कदाचित शुगर डाऊन झाली असेल. सारवर खाऊनही काही फरक पडला नाही. सॉरबिट्रेट गोळी दिली. तरीही फरक पडला नाही. पंखा हाय स्पीड वर असूनही दरदरून घाम येऊ लागला होता. गडबडा लोळायची पाळी आली, तेवढ्यात जावयांनी गाडी काढली. सौ.अनुपमा, जावई आणि मुलीने मला बखोटीला धरून गाडीत बसवले व निरामय हॉस्पिटललाच गाडी थांबली. स्ट्रॅचर वर ठेवतानाच मला एवढा मॅसिव्ह अॅटॅक आला की, मला जणू १०/१२ बादल्या पाण्याने आंघोळ घातलीय. पूर्ण घामाने अंगावरचे कपडे इतके घट्ट चिकटून बसले होते की, आय.सी.यु. मध्ये ते कात्रीने कापावे लागले. Stable Condition

गणेश विसर्जन

चार दिनीचा पाहुणा हा
गणपती अजि चालला ॥
घेऊनी आनंद येई
भादव्याच्या शुभदिनी
भक्तिभावे सर्व रमुनी
रोज याच्या पूजनी
आरतीला मोरयाचा गजर होई आजला ॥
वृद्ध जैसे तरुण येथे
धुंद होऊन नाचती
काळज्या विसरून सारे
भजनी याच्या रंगती
मोरयाच्या गर्जनाने दशदिशा नादावल्या ॥
चालताना वाट नदीच्या
पाऊले मंदावती
पुढील वर्षी गणपतीसी
यावयाला विनविती
साजिरी ती मूर्ती जाई पात्री पाण्या वाहत्या ॥
जातसे गणाराय माझा
जेधवा सदानातुनी
ये उदासी मम मनाला
रिक्तपण ते भोवती
मूक होऊन दुःख वाहे अश्रुरूपे आजला ॥

- आर.जी.कडवेकर, सातारा

झाल्यावर ३ दिवसांनी माझी रवानगी रुबी हॉलला झाली. किडनीवर प्रेशर येऊ नये म्हणून आधी रिनल अँज्योप्लास्टी झाली व २ दिवसांनी बायपास सर्जरी. बायपाससाठी 'ओ पॉझिटिव्ह' रक्ताची गरज श्री.गिरीष शेवडे आणि श्री.मोहन कुलकर्णी यांनी भागवली. तसेच प्रत्यक्ष ऑपरेशनच्या वेळी माझे परम स्नेही डॉ. मोहन माजगांवकर ज्यांना सौ.ने भाऊच मानले आहे ते स्वतःची बायपास झाली असताना ४ तास ऑपरेशन थिएटरमध्ये हजर होते. मोठ्या मुलीकडे तिच्या दिराचे लग्न होते आणि धाकट्या मुलीची मुलगी तान्ही ! तेव्हा सर्व जबाबदारी एकट्या सौ.वरच पडली. तीच सगळीकडे धावाधाव करत सर्व कामे पार पाडत होती. तिची तहान भूक हरपली असतानाही अंगात दहा हत्तीचे बळ संचारले होते. तिने पणच केला की ज्याप्रमाणे सावित्रीने आपल्या पतीचे प्राण वाचवले, त्याप्रमाणे मी ह्यांना प्रयत्नांची पराकाष्ठा करून चालतं बोलतं करून सुखरूप घरी नेईन. कुलस्वामिनी आमचा संसार अर्ध्यावर सोडणार नाही अशी तिची मनोधारणा. तीन आठवड्यात डिस्चार्ज मिळाला. घरी पंधरा दिवस इतके छान गेले की, सर्जरी केली हे लोकांना सांगावे लागे. सौ.ची सत्त्वपरीक्षा संपली नव्हती हेच खरे ! छातीत परत दुखू लागले. श्वास घेणे कठीण झाले, एकेक पाऊल पुढे टाकायचे म्हणजे मला ब्रम्हांड आठवे. हिने भर पावसात मला शिक्षा करून परत रूबीला नेले. डॉ.शिवगुप्तांनी लगेच एक्स रे काढायला सांगितला. तो काढल्यावर असे दिसले की सगळीकडे छातीत पाणी (Fluid) झाले आहे. एकही बरगडी दिसत नव्हती. लगेच अँडमिट करा असे डॉ.नी सांगितले. पण पैशाची आणि घराची व्यवस्था लावून दुसऱ्या दिवशी एका दिवसासाठी अँडमिट केले. फ्लुईड काढण्यासाठी दोन दिवस वेगवेगळे प्रयोग झाले. पण शेवटी पुन्हा ऑपरेशन थिएटर मध्ये नेऊन दोन ठिकाणी openings देऊन Fluid drain केले. आठ दिवस पुढील ट्रीटमेंट सुरू. उच्च रक्तदाब व डायबेटिस नियंत्रित करण्यासाठी मेडिसीन मधले एम.डी.डॉक्टर हवे होते. सौ.ने डॉ.नेरलेकरांना संपर्क साधण्याचा प्रयत्न केला तेव्हा तिला ते सिंगापूरला गेल्याचे सांगण्यात आले. ते तीन दिवस डॉ.शिवगुप्ता सारखे समक्ष येवून, मोबाईलवरून ऑन ड्युटी स्टाफशी संपर्क साधत होते व इतर डॉ.शी संपर्क साधून मला ट्रीट करत होते. नंतर डॉ.नेरलेकर ट्रीपवरून आले व पुढचा एक आठवडा त्यांची ट्रीटमेंट सुरू झाली. सौ.ची झोप जवळ जवळ उडालीच होती. माझी चौकशी करता करता कधीतरी एखादी ५, १० मिनिटांची झुलकी घेई तीच काय ती तिची विश्रांती. पाचव्या दिवशी मी रात्रीचा गोळ्यांचा डोस घेऊन झोपलो. मलाही शुद्ध नव्हती. संपूर्ण अंग घामाने भिजलेले व अंगाची मुटकुळी (कोपी) करून मी पडलो होतो. अर्धवट गुंगी होती. सौ.च्या चाणाक्ष्य नजरेतून ही गोष्ट सुटली नाही. लगेच तिने स्टाफ नर्सला बोलावले. नर्सने माझी शुगर चेक केली ती अवघी ४०. ताबडतोब रात्री दोनची वेळ असूनही परिस्थिती गंभीर

असल्यामुळे तिने डॉ.नेरलेकरांना फोनवर सर्व काही सांगितले. त्यांनी ग्लुकोज बिस्कीटे किंवा साखर खायला द्या असे सांगितले पण त्यावेळी हे कुठून आणणार ? शेवटी हिने स्वतःसाठी आणलेले केळे मला दिले आणि थोड्या वेळाने मी नॉर्मल झालो. दुसऱ्या दिवसापासून हिने साखरेची पुडी व ग्लुकोज बिस्कीटचा पुडा तिच्या पर्समध्ये ठेवायला सुरूवात केली. संपूर्ण आजारपणात नाही तर नंतरही तिच्या Presence of mind ची अनुभूती मला पदोपदी आलीच व इतर नातेवाईक मंडळी व मित्र मैत्रिणींनाही ते अनुभवता आले. त्यांनी तिने संपूर्ण परिस्थिती एकटीने समर्थपणे, आत्मविश्वासाने, न डगमगता हाताळली म्हणून आश्चर्य व्यक्त तर केलेच, पण दोघा तिघांनी तर प्रांजाळ कबुली दिली की, अहो वहिनी, आमची ही असती तर डोक्याला हात लावून रडत बसली असती. मला तर तिचा सार्थ अभिमान वाटतो. ९२ सालचे २ अँटॅक्स व १० वर्षांनंतर तिसरा अँटॅक आल्यावर शांत चित्ताने मनाचा तोल ढळू न देता सर्व गोष्टी टॅक्टफुली हँडल करून मला सुखरूप व तंदुरूस्त ठेवले. मी तरी सर्व श्रेय सौ.ला अर्थात अनुपमालाच देतो. तिन्ही प्रसंगात ती ज्या धैर्याने वागली त्यावरून ती मला आधुनिक सावित्रीच वाटते.

- व्ही.एम.चांदोरकर, पुणे

Wisdom through the Ages

- 1) Think as if you are going to live forever, work as if you are going to die tomorrow - **Anonymous**
- 2) Life is a tale told by an idiot signifying nothing. - **Shakespeare**
- 3) Man is born to conquer nature and not to follow it - **Vivekanand.**
- 4) Literature as itself primarily a criticism of life - **Matthew Arnold**
- 5) Goodness is easier to recognize than to define - **W.H.Auden**
- 6) Experience is not what happens to a man, it is what a man does with what happens to him. - **A Huxley**
- 7) If an offence come out of the truth, better is it that offence come than that the truth be concealed - **St. Jerome**
- 8) Start where you are with what you have. Make something of it. Never be satisfied - **G.W.Carver**
- 9) It is a truth universally acknowledged that a single man in possessions of a good fortune must be in want of a wife - **Jane Austen**
- 10) A girl is nothing and suddenly she is everything - **William Faulkner**

Compiled by - **Arvind S. Pujari, Solapur**

व्यक्तिविशेष

स्वरसाधक - श्री.जोजारे

स्वरांचा सुगंध पसरविणारे श्री.अविनाश उर्फ अ.डी.जोजारे हे सोलापूरवासियांना आता चांगलेच परिचित झालेले आहेत. आधीपासूनच संगीत ह्या विषयाची आवड व गोडी, थोडीफार अभ्यास, हार्मोनियम वाजविण्याचे उत्तम ज्ञान पण नोकरीमुळे त्यावर मर्यादा येत होती. पण संगीत हाच एक छंद जोपासण्याचे नक्की झाल्यावर व जीवनात थोडी स्थिरता प्राप्त झाल्यावर अधिकारी पदावर असतानाच १९९४ मध्ये स्वेच्छानिवृत्ती घेतली व पूर्ण वेळ संगीत साधनेत झोकून दिले.

“बिन गुरू ग्यान कहासे पाऊ”

ह्या उक्तिला अनुसरून सोलापूर शहरातील संगीत गुरू श्री.पं.प्रभुदेव सरदार यांचेकडे १९९४ पासून शास्त्रशुद्ध संगीत शिक्षणाचे धडे त्यांनी घ्यायला सुरवात केली. सहा वर्षांच्या काळात गंधर्व संगीत महाविद्यालयाची ‘संगीत विशारद’ ही पदवी प्राप्त केली.

तशी नोकरीत असतानाच त्याची संगीत साधना सुरू होतीच. पण ती निवृत्तीनंतर छंद म्हणून न ठेवता त्यांनी संगीताचे शास्त्रशुद्ध शिक्षण घेऊन त्यात स्वतःला पूर्ण झोकून दिले. केवळ संगीत विषयाला वेळ देता यावा म्हणून आयुष्य थोडेफार स्वतःच्या मनासारखे जगता यावे ह्या एकाच उद्देशाने त्यांनी स्वेच्छानिवृत्ती घेतली. तसेच निवृत्तीनंतर काय ? हा प्रश्नही त्यांनी उत्तम रितीने सोडविला.

वयाचा परिणाम आपल्या शरीरावर जरी होत असला तरी आवाजावर मात्र फार कमी होत असतो. मनावर त्याचा परिणाम होऊ देणे अथवा न होऊ देणे हा ज्याच्या त्याच्या स्वभावाचा प्रश्न आहे. ‘स्वरसुगंध’ ह्या नावाने त्यांनी गायनाचे कार्यक्रम गेली सहा वर्षांपासून सुरू केलेले आहेत. अत्यंत सुरेल व कसदार आवाज, लय व तालाची अचूक जाण, शास्त्रीय व सुगम संगीताचे योग्य ते मिश्रण करून ते कार्यक्रम सादर करतात.

ह्या सर्व बाबींमुळे त्यांचा “स्वर-सुगंध” हा कार्यक्रम सर्वत्र यशस्वी होत आहे. सोलापूरात तर ते लोकप्रिय आहेतच पण त्याशिवाय इतरत्र त्यांचे कार्यक्रम होत असतात. आत्तापर्यंत जळगाव, ठाणे, चाळीसगांव, जालना इ. शहरातून त्यांनी आपली गान-कला सादर केली आहे. सोलापूर आकाशवाणीवरही त्यांचा कार्यक्रम सादर झाला आहे.

सोलापुरातील सर्व ज्येष्ठ नागरिक संघांनी एकत्र येऊन सुनामी आपद-ग्रस्तांच्या मदत निधीसाठी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमात आपली गायनकला सादर करून श्री.जोजारे यांनी आपली सामाजिक बांधिलकीही जपली आहे.

अशाच प्रकारचा आणखी एक कार्यक्रम त्यांनी सोलापूर येथील सिद्धेश्वर कॅन्सर हॉस्पिटल मधील हॉलमध्ये कर्क रूग्णांच्या

मनोरंजनासाठी केला होता.

अशाप्रकारे कला-साधना करत असताना स्वतःला आनंदी ठेऊन इतरांचेही मनोरंजन करता येते. या भावनेनं श्री.जोजारे यांचा हा संगीत प्रवास सुरू आहे. ही कठीण अशी संगीत साधना करत असताना त्यांची भावना निरखळ आनंद घेण्याची व देण्याची आहे.

ज्येष्ठ कवी मधुकर जोशी यांच्या काही ओळी उद्धृत करण्याचा मला मोह होतो.

आयुष्य माणसाचे, ही एक भावसरगम
सुख दुःख वेदनांचा, आहे सुरेख संगम
स्वरबोल गोड चार, आनंद अमृताचा
संगीत हीच निष्ठा, आम्हा नको विलास
भगवंत भाग्य देवो, मनी हीच एक आस

श्री.जोजारे यांनी नुकतीच जून २००७ मध्ये आपल्या वयाची ६७ वर्षे पूर्ण केली आहेत. परमेश्वर त्यांना उदंड आयुष्य देवो ! त्यांनी सुरू ठेवलेल्या ह्या कलासाधनेला असोसिएशनतर्फे हार्दिक शुभेच्छा !

- वसंत धुपकर, पुणे

मित्रांनो, न रागावता खालील मजकूर वाचा

Pensioner - Pay given to a state hireling for treason to his country

(पेंशनर - फितूर राहून देश बुडविण्याकरिता सरकारच्या बंद्या गुलामास जो पगार देतात तो.)

Pensioner - a slave of state hired by a stipend to obey his master

(पेंशनर - तोंडावर तुकडा टाकून सरकारने वश करून घेतलेला बंदा नोकर)

(संदर्भ - निबंधमालेतील ‘डॉ. जॉन्सन’ हा विष्णुशास्त्री चिपळूणकरांचा लेख वर्ष ३ रे, अंक ३७ वा)

स्वातंत्र्योत्तरच्या ६० वर्षांत कितपत बदल झाला आहे असे आपणांस वाटते ते अवश्य सांगा.

दान महात्म्य

दाना, दानाचे महत्त्व, दान ‘देण्याला’ महत्त्व कोण देती नेत्रदान, कोणी करिती ‘रक्तदान कळस चढवून त्यावरी, कोणी करिती देहदान विसरू नका ‘ग्रंथ’ दान, पुण्य जोडा ठेवा भान

दान आहे महान, मानवाचे अंतिम ध्यान

नका राहू उदास, भुकेल्या तोंडी घास

जाणा महत्त्व घासाचे, किर्ती सुगंधी वासाचे

नाम घ्या हो भगवंताचे, पायधूळ झाडून द्वारी

करा द्रव्य दान संघा, चित्ती ठेऊनी आनंदा

- विनायक जोशी- डॉबिवली

आपल्या काळात

आपल्या काळात इमारतींची उंची वाढली,
 पण माणुसकीची कमी झाली का ?
 रस्ते रुंद झाले; पण दृष्टी अरुंद झाली का ?
 खर्च वाढला आणि शिल्लक कमी झाली.
 घरं मोठी; पण कुटूंब छोटी,
 सुखसोयी पुष्कळ ; पण वेळ दुर्मिळ झाला.
 पदव्या स्वस्त झाल्या आणि शहाणपण महाग.
 माहितीचे डोंगर जमले; पण नेमकेपणाचे झरे आटले.
 तज्ज्ञ वाढले; आणि समस्याही वाढल्या.
 औषधं भरपूर; पण आरोग्य कमी झालं.
 मालकीची भाषा वाढली; मूल्यांची कमी.
 आपण बोलतो फार ; प्रेम क्वचित करतो,
 आणि तिरस्कार सहज करतो.
 राहणीमान उंचावलं; पण जगणं दळभद्री झालं.
 आपल्या जगण्यात वर्षांची भर पडली,
 पण आपल्या वर्षामध्ये जगण्याची नाही.
 आपण भले चंद्रावर गेलो-आलो,

पण शेजारच्या नव्या माणसाला भेटणं काही होत नाही.
 बाहेरचा परिसर आपण जिंकत चाललो आहोत,
 पण आतल्या हरण्याचं काय ?
 हवा शुद्ध करण्यासाठी आटापिटा,
 पण आत्म्याच्या गुदमरण्याचं काय ?
 आपली आवक वाढली; पण नियत कमी झाली.
 संख्या वाढली पण गुणवत्ता घसरली.
 हा काळ उंच माणसांचा; पण खुज्या व्यक्तिमत्त्वांचा.
 उदंड फायद्यांचा; पण उथळ नात्यांचा.
 जागतिक शांतीच्या गप्पांचा, पण घरातल्या युद्धांचा.
 मोकळा वेळ हाताशी ; पण त्यातली गंमत गेलेली.
 विविध खाद्यप्रकार ; पण त्यात सत्त्व काही नाही.
 दोन मिळवती माणसं ; पण त्यांचे घटस्फोट वाढलेले.
 घरं नटली ; पण घरकुलं दुभंगली.
 दिखाव्याच्या खिडकीत खूप काही मांडलेलं,
 पण कोठीची खोली रिकामीच.
 हे पत्र तुमच्यापर्यंत पोचवणारं तंत्रज्ञान आज आहे,
 आणि आज आहे तुमचं स्वातंत्र्यही.
 या पत्राकडे लक्ष देण्याचं किंवा न देण्याचं.
 यातलं काही वाटलं तर बदला.....
 किंवा ..... विसरून जा....

संकलक - श्री.एल.जी.गांधी, पुणे

(मूळ कविता दलाई लामा यांची असून तिचा वरील अनुवाद शोभा भागवत यांनी केला आहे)

ADD

Regd. under RNI No. MAHBIL04149/13/1/2003-TC & Declaration No. PHM/SR/12/VIII/2004
SSPO Pune under Postal Concession register No. L2/RNP/M/318/04-07 Date :13/05/2004

Licence to post without Prepayment No. : LWP-217 at Market Yard PSO, Pune - 37
on 25th of each Month

प्रतिक्रिया

आपण वाढदिवसानिमित्त पाठविलेले शुभेच्छापत्र मिळाले. सर्वप्रथम त्याबद्दल धन्यवाद. एस्.बी.आय्.पेन्शनर्स असोसिएशनची मी आभारी आहे.

आज मागे वळून पाहताना जाणवले की माझे पती प्रत्यक्ष कार्यरत असताना बँकेने त्यांच्या/वाढदिवसाची कधी दखल घेतली नाही आणि कामाच्या जबाबदारीमुळे किंवा स्वरूपामुळे घरीही कधी हा सोहळा झाला नाही. अर्थात त्यावेळी कर्तव्य प्रथम मानून आम्ही कधी अपेक्षा केली नाही. पण त्या कर्तव्यपूर्तीनंतर आपण आठवण ठेऊन शुभेच्छा दिल्यामुळे सुखद धक्का बसला. खूप आनंद वाटला.

उर्वरित आयुष्याचा विचार केल्यास आर्थिक बाजू बँकेमुळेच मजबूत राहिली. त्याबाबत आम्ही समाधानी आहोत आता ह्या वयाला आरोग्य व आनंद सोडण्याचे हे वय. अशा स्थितीत वाढदिवसाच्या शुभेच्छा मिळाल्यास जीवनाकडे सकारात्मक दृष्टीने पाहण्याची वृत्ती निश्चित वाढते. आलेली (थोडीफार) मरगळ झटकली जाते आणि हे भाग्य आम्हास आपल्यामुळे मिळत आहे.

आपला हा उपक्रम स्तुत्य आहे. मनाला भावणारा आहे. अशा काही उपक्रमांत आम्हासही सहभागी व्हायला निश्चित आवडेल. असल्यास जरूर कळवावे.

- सौ.अनिता ओडेकर

(असोसिएशनच्या वतीने सर्वांनाच वाढदिवसानिमित्त आठवणीने शुभेच्छापत्रे पाठविली जातात. ती मिळाल्यावर प्रत्येकाची प्रतिक्रिया व मनोभावना वरील पत्रात व्यक्त झाल्याप्रमाणेच असायला हवी व ती तशी असते असंच आम्हालाही वाटतं. सौ.अनिता ओडेकर यांनी सर्वांच्याच भावनेला शब्दरूप दिलं आहे. त्यासाठी त्यांना धन्यवाद!)

- संपादक

*****

I know limerick as a short humorous verse but never knew its intricasy and speciality which has been explained by shri P.S. Vaidya in a vivid manner.. (Samvad july 2007).

His limericks are really marvellous and certainly not unpolished as mentioned by him.

- C. R. Patankar, Ghatkopar (Mumbai)

लेखक मित्रांना सूचना

‘संवाद’ कडे लेख, कविता, मजकूर वगैरे साहित्य पाठवितांना कृपया ‘संवाद’ च्या ऑगस्ट २००७ च्या, पान क्रमांक २२ वरील सूचनांचे तंतोतंत पालन करणे आवश्यक आहे.

लेखकांनी लेखाच्या शेवटी आपले संपूर्ण नांव, पूर्ण पत्ता पिनकोडसहित लिहिणे आवश्यक आहे. याची कृपया नोंद घ्यावी.

- संपादक

सूचना : १) या मासिकांत प्रसिद्ध झालेल्या लेखांतील मतांशी संपादकमंडळ सहमत असेलच असे नाही. तसेच जाहिरातीतील मजकुराची सत्यासत्यता सभासदांनी स्वतः पडताळून घ्यावी. त्याबाबत असोसिएशन वा ‘संवाद’ चे संपादक मंडळ जबाबदार असणार नाही.

२) असोसिएशनचे कार्यालय, सोमवार ते शुक्रवार, संध्याकाळी ६ ते ७.३० या वेळातच उघडे असते. याची कृपया नोंद घ्यावी.

Printed Matter

If Undelivered Please Return to :

**STATE BANK OF INDIA PENSIONERS'
ASSOCIATION, (MUMBAI CIRCLE), PUNE
Anubandh, Building No. B-2, 4th Floor,
Block No.16, Near Ramkrishna Math,
Sinhagad Road, Pune 411030. Ph: 24332141**

To

प्रकाशक : श्री. रा. ना. लळिंगकर, सेक्रेटरी, स्टेट बँक ऑफ इंडिया पेन्शनर्स असोसिएशन (मुंबई सर्कल), पुणे.

संपादक मंडळ : सर्वश्री. वसंत धुपकर, प्रभाकर गुपचुप, शरद शिंगवेकर, श्रीधर सहस्रबुद्धे, क्रांतिसेन आठवले

मुद्रक : संविज्ञान इन्फोटेक प्रा. लि., ४९/७६३ लोकमान्य नगर, नवी पेठ, पुणे-३० फोन : २४३३५३०५, २४३३५३२४, ३२५४११५९